



1986 - 4

~ 't ONDERSCHOER ~

Stichting Deemkunde Denekamp

't onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeuren', welke aaneensloten tegen de uitbreembare middenstijl in stiepel. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'brautspit' steken, dat een 'huur' of 'hurenwiefke' een brutale hoererknecht nagooide. Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'. In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het 'damsveen' het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte. In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggele' om 'n stiepel'.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De kofhond 'Siep' of 'Pollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De heer zelf kon slotte kon veilig uithijgen 'oaver 'n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijks gerief, zoals 'n riesbessem', 'n ziele', 'n strikkaak', 'n ploegstraampje' en de 'peerderellen'.

Mening hoerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien wick', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulste' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het bood plaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Heemkunde Henekamp —

Tekening van onderschoer en tekst - J. A. Veldhuis

‘t ONDERSCHOER

contactorgaan van de Stichting Heemkunde Denekamp

8^e jaargang 1986 nr. 4

Dit contactorgaan verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

Losse nummers kosten f.5,-- , exclusief eventuele verzendkosten. Verkrijgbaar bij 't Heemhoes en bij enkele boekhandels.

Oplage: 600 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redactie. Publikaties blijven eigendom van de auteur. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan na toestemming van de schrijver of de redactie van dit blad.

Redactie

H.J.Aσμα, Willem Wegewartstr.
1, 7591 IZ Denekamp; tel.
(05413) 2434.

J.A.den Ouden, Clematisstraat
26, 7591 XH Denekamp; tel.
(05413) 2800.

H.C.M.Boink-Wagenvoort, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp, (typewerk).

H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; tel. (05413) 2261; (vormgeving/eindredakteur).

in dit nummer

- 1 n woord van te veurtn.
- 5 niejs van 't Heemhoes.
- 15 uit de krant van nu.
- 17 voor u, door u.
- 21 wederom een Gortemaker van het leven beroofd.
G.J.F.Gortemaker.
- 23 drie schoäpe en de wolf.
H.Boink.
- 25 Bets Zengerink vertelt.
H.Aσμα.
- 31 geen kerstmis zonder hulst.
W.A.J.Nijhuis.
- 35 wintertijd.
- 37 uit Denekamps kerkgeschiedenis (VII).
H.Aσμα.
- 43 wijkverpleegster op het platteland (X).
E.Bos-Hermelink.
- 45 reis naar Londen in 1851.
H.J.B.Roessingh Udink.
- 49 jeugtherinneringen aan meester Bernink.
H.Veldhuis.
- 53 Denekamp.
Margriet Braakman.
- 55 uit het markeboek van Noord Deurningen.
J.A.den Ouden.



Derkman te Denekamp

Jo Niks



Zoals kunst de leefomgeving van de mens kan veraangename en zoals bomen en bijvoorbeeld houtwallen bijdragen tot de nodige afwisseling in het Twentse landschap, waarvan het soms lijkt dat het zo uit een schilderij is weggelopen, zo draagt een familieportret, een beeldje of een heel bewust uitgekozen lamp bij tot verfraaiing van onze woonkamer.

Waar mensen zich intens bezighouden met scheppen van kunst en het beoefenen van muziek of er op andere wijze van kunnen genieten, zo zijn er ook mensen die met hart en ziel verknocht zijn aan heemkunde.

Onder de tonen van de soms zo nadrukkelijke muziek en zang van de in zijn tijd nogal deuren opengooiende opera Carmen van Georges Bizet (1838/1875) gewaag ik het mij op deze zondagavond dit voorwoord te schrijven.

Wat denkt u van de laatste maanden "ontdekte" giflozingen in de Rijn? Zo heb je het over Tsjernobyl en dan nu dit weer. Telkens weer blijkt hoe broos ons milieu is. Dan praten we nog niet eens over al die kleine dagelijksvoorkomende milieuraampjes. Al die

rampen en voorvallen zijn veelal het gevolg van het ontbreken van voldoende verantwoordelijkheid voor ons milieu. Ook dicht bij onze deur ervaren burgers dat, als men de krant leest, dat het kennelijk erg moeilijk is om een regeling te vinden waarmee het behoud van karakteristieke elementen in ons fraaie Twentse landschap gewaarborgd kunnen worden. Over verantwoordelijkheid gesproken.....

Least wa eavn vëdan.

Of het nu om zaken gaat als milieu of het bevorderen van het dialectgebruik of de bescherming van monumenten, het heeft allemaal te maken met heemkunde. Wij voelen ons verplicht voor dit soort zaken uw aandacht te vragen en we doen dat ook, regelmatig, maar daarom nog niet minder overtuigd en naar het ons voorkomt in alle redelijkheid.

Daarom ook publiceren we regelmatig over de resultaten van onze inspanning en van onze onderzoeken. We willen het ook aan anderen vertellen zonder daarbij te streven naar idealisering. Idealisering bijvoorbeeld van vroegere gebruiken en leefomstandigheden vinden we geen goede zaak. We zijn er juist mee bezig een en ander op een zo zuiver mogelijke wijze te verduidelijken en begrijpelijk te maken voor de mens van vandaag. Goed vertaald heeft dit dus eigenlijk tot resultaat, dat er iets aan bijvoorbeeld de gebruiken van eertijds "toegevoegd" wordt.

Muziek en kunst, van toen en nu, heemkunde van alle tijden, cultuurbeleving. Cultuurverheffing, hoor je het ook wel noemen, enigszins elitair klinkend. Alsof het voor en om een select gezelschap gaat. Toch zijn er mensen die wel eens zo denken, ook over heemkunde, ook over ons, zo vernemen we. Wordt er niet eens smalend gezegd: wat möt dee vrömdn met dee niejmoodse fratsen.... Ja, toch! Wat weet dee dr noe van, waar proat dee toch oaver.... Dat is zeker ook door menig-een in 1975 gedacht, toen heemkunde in Denekamp van start ging. Nog wel op initiatief van overwegend "vrömdn". Helaas.....ja.....helaas? Zelfs vandaag de dag hoor je nog wel dergelijke opmerkingen, vooral als mensen dat zo in de "eigen kraam te pas komt".

Mensen nog wel, die zichzelf zo verbonden voelen met hun Denekamp, maar die tegelijkertijd niet inzien, dat men er met zijn eigen "verknochtheid" alleen niet is, omdat daarmee anderen er nog niet vertrouwd mee kunnen raken. Men woont nu eenmaal niet alleen op deze wereld, ook niet in Denekamp.

Men zal dus rekening moeten houden met anderen, Ja, "moeten", hoe vervelend dit woord ook bij sommigen in de oren mag klinken. Je moet rekening houden met de andere, met andere bevolkingsgroepen, zelfs als die komen uit andere landen. De t.v. wijst ons hierop regelmatig.

Ook op heemkundegebied moeten we anderen achter de schermen laten meeleven, anderen daarvan deelgenoot maken. Waarom? Vooral om heemkunde levend te houden, om bijvoorbeeld te voorkomen dat goede tradities niet zo maar overboord gezet worden. Er zal bekendheid aan gegeven moeten worden. Het moet verder verteld worden. Dat kan via de t.v., de radio en dat gebeurt ook, maar dat kan ook op een kegelavond of wanneer u samen met burens of kennissen een kaartje legt.

Het kennis kunnen nemen van elkaars (cultuur)opvattingen in het algemeen is al belangrijk genoeg om het te bevorderen. Vreemden kunnen elkaar hierdoor leren kennen en kunnen elkaar accepteren. Dit is ook noodzakelijk voor een stuk verdraagzaamheid! Zo ervaren we dat toch ook in ons Denekamp, waar de afgelopen jaren nogal wat Syrisch-Othodoxe Christenen zijn komen wonen. Van elkaar kunnen we veel leren! Dit is overigens even zo goed ook van toepassing op de andere "vrömdn", die in Denekamp zijn komen wonen. Het moet niet alleen eenzijdig aanpassen zijn. Dat lijkt ons niet goed, omdat daarin al het gevaar kan schuilen van vastroesten en onverdraagzaamheid. Anderzijds zal een dergelijke stellingname niet tot gevolg dienen te hebben, dat de oorspronkelijke bevolking de eigen gebruiken dan maar zou moeten laten voor wat ze zijn. Integendeel!

Denken we dan weer even verder aan heemkunde, dan is het zo gek nog niet, dat dit in Denekamp bestaat.

Misschien was het zelfs wel hoognodig dat er in de gemeente Denekamp in 1975 een heemkundegroep van de grond kwam. Wellicht is het goed, die achterliggende jaren overziende, te constateren dat de Stichting Heemkunde Denekamp altijd met beide benen op de grond is blijven staan, waarbij -en dat geef ik grif toe- niet in de eerste plaats is gedacht aan een bekend gezegde: Het is verbazingwekkend tot welke hoogten de mens kan stijgen door met beide benen op de grond te blijven!

Heemkunde houdt niet op bij de grens van een plaats. Dat merkt u regelmatig in de kranten en ook in onze nieuwsberichten in dit blad, waaronder meldingen over het geregelde contact met onze noaber zusterverenigingen in Noord Oost Twente. Zelfs voelen we ons in onze heemkundeactiviteiten niet beperkt tot landsgrenzen, getuige de sinds 1981 opgebouwde relatie met onze zustervereniging in het Westfaalse Metelen.

Verder redenerend in die gedachte van het kennis kunnen nemen van elkaars cultuuropvattingen is het goed denkbaar dit soort over-de-grens-contacten wat breder te laten uitgroeien. Dat is dan wel niet zo zeer -alleen- een taak van onze stichting, maar het is zeker wel de moeite waard om daarvoor te ijveren.

Wanneer u dit Onderschoer leest zal het Kerstfeest naderen of het is al Kerst, als u de gelegenheid krijgt, er eens in te lezen. Kerstmis, een feest, dat ook gezien kan worden als een welkome aanvulling of zo u wilt veraangenaming aan ons alledaagse leefpatroon en dat bijdraagt tot een ogenblik van bezinning. Wij mensen hebben dit soms zo hoog nodig.

Dit "woord van te veurtn" wil ik beëindigen met u op de drempel van het nieuwe jaar, het Jaar van het Milieu, toe te wensen fijne kerstdagen, een voorspoedige jaarwisseling en alvast een bijzonder goed nieuwjaar.

Geern töt tookn moal, dan kuier wie vëdan.....

Denekamp, 16 november 1986.

H.Boink.

NIEJS VAN T HEEMHOES

In deze rubriek wordt u door bestuur en redactie op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Stichting Heemkunde. Ook kunt u hierin o.m. nieuws vinden van zusterverenigingen, van boekaankondigingen en exposities.



PROJECT UILEKASTEN

Uilen behoren tot de orde strigiformus, die met 200 soorten over het grootste deel van de wereld verspreid is. In tegenstelling tot de gewone roofvogels zijn de uilen nachtroofdieren die, met uitzondering van de velduil en de steenuil, uitsluitend 's nachts jagen. Van al die uilen komen er in ons land slechts vijf soorten voor en wel: de bosuil, de steenuil, de kerkuil, de ransuil en de velduil. De drie eerstgenoemde vogels zijn hollenbroeders. Voor deze hollenbroeders betekent de snel veranderde biotoop een achteruitgang. Door het verdwijnen van oude boerderijen, schuren en holle bomen is vooral het aantal kerkuilen sterk afgenomen.

Als we de uilen willen behouden -en wie wil dat niet- dan zullen we moeten proberen om met z'n allen hier iets aan te doen.

Wij moeten de uilen dan aan

een geschikte nestgelegenheid helpen, die ze bijna niet meer kunnen vinden. Waar vroeger eens, onder de kruinen van eikebomen, oude boerderijen en schuren stonden, die het zo mooie Twentse landschap sierden, staan nu moderne woningen en ligboxenstallen. Ook de holle bomen, die uiterst geschikt waren voor de broedende uilen, worden daar niet meer geduld. Het is dus een dringende zaak om de vogels te helpen aan een geschikte nestgelegenheid en daarvoor is natuurlijk geld nodig.

De werkgroep Flora en Fauna van de Stichting Heemkunde Denekamp heeft zich het lot van deze hollenbroedende uilen aangetrokken en heeft met veel moeite wat hout bij elkaar weten te krijgen, waarvan tien uilekasten konden worden gemaakt.

Het eerste jaar konden wij ons verheugen op drie broedgevallen. Zelfs konden we in een van die kasten zeven jonge kerkuilen tellen, voorwaar een

mooi resultaat.

Maar omdat wij nog geen kasten genoeg hadden en ons de financiën daartoe ontbraken, hebben wij een beroep gedaan op het Wereldnatuurfonds.

Om deze prachtige vogels voor uitroeiing te beschermen, heeft het Wereldnatuurfonds subsidies aan instellingen in het vooruitzicht gesteld, die het voor de uilen opnemen. Ook onze stichting is een subsidie van f.1000,- toegekend, waarvoor we het Wereldnatuurfonds bijzonder dankbaar zijn. Dit stelde ons in de gelegenheid om de afgelopen winter nogeens zeventien uilekasten te maken, terwijl er nog hout genoeg over was voor ongeveer tien kasten.

De reeds vervaardigde kasten zijn over de gehele gemeente Denekamp verspreid opgehangen. Deze zomer konden we al vier broedgevallen registreren. Door het bereiken van dit resultaat zijn we veel dank verschuldigd aan het zo mooie Wereld Natuurfonds Nederland.

W.A.J.N.

DE NAJAARSBIJEENKOMST



Op maandag 3 november 1986 vond de jaarlijkse najaarsbijeenkomst van onze stichting plaats in hotel Knippers te Denekamp. Om ongeveer kwart over acht kon voorzitter Borgman zijn welkomstwoord uitspreken voor een goed gevulde zaal. Na zijn openingstoespraak gaf de voorzitter het woord aan de bioloog en schrijver Midas Dekkers, bij vele radioluisteraars bekend om zijn wekelijkse bijdrage op zondagmorgen aan het programma "Vroege vogels".

Sommige Denekampers hebben het afgelopen voorjaar Dekkers al eerder gehoord op de bijeenkomst in het gemeentehuis. Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van Natura Docet was hij daar namelijk een van de gastsprekers.

Het praatje dat Midas Dekkers vóór de pauze hield, riep nog al gemengde reacties op in de zaal. Een van zijn stellingen was dat wij Nederlanders een nogal vreemde kijk hebben op natuur, natuurbescherming en dergelijke, en dat we deze "kijk" vooral te danken hebben aan natuurbeschermers als Thijssen en Heymans en aan boekjes als de Verkade-Albums.

Verder vond hij, dat wij maar raar met dieren omgaan, aan de ene kant vertroetelen we ze en aan de andere kant buiten we ze als het ware uit en mishandelen we de dieren door bijv. te gaan vissen, door vogels in kooitjes te houden, door proefnemingen op dieren en vooral door onze moderne bio-industrie.

Na de pauze werd aan de Stichting Heemkunde een cheque overhandigd van de aktie verkoop zomerpostzegels. Dit gebeurde door de voorzitter van het plaatselijk Comité Zomerpostzegels, mevrouw S. Heerink-Reerink.

Daarna beantwoordde Midas Dekkers de vragen, die vanuit de zaal aan hem gesteld werden. Hij deed dat op dezelfde humoristische en relativiserende manier waarop hij voor de pauze zijn praatje had gehouden. Uit de gestelde vragen was wel op te maken dat een deel van de aanwezigen zijn denkbeelden niet kon volgen. Maar één ding was wel duidelijk: hij heeft de aanwezigen wel aan het denken gezet over de onderwerpen die hij behandelde.

H.A.

WERKGROEP GESCHIEDENIS



Wanneer u dit boekje rond de kerstdagen thuis krijgt bezorgd en hopelijk van A tot Z gelezen, heeft de werkgroep geschiedenis haar vierde bijeenkomst van dit seizoen al weer achter de rug. In het begin van het seizoen zijn verschillende leden van de werkgroep bezig geweest om de tentoonstelling in het museum Huize Keizer, die opgezet was ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van dit huis als museum, voor te bereiden en in te richten.

We zijn als werkgroep het nieuwe seizoen ingegaan met een lid minder. Een reden te meer om er nog eens op te wijzen dat nieuwe werkgroepleden van harte welkom zijn.

We zijn nu bezig materiaal bijeen te zoeken en te brengen voor de twee exposities die we in de loop van het volgende jaar hopen te organiseren. Ook zijn we nog steeds bezig gesprekken te voeren met wat oudere dorpsgenoten en die gesprekken op cassetteband op te nemen. Wat we er verder mee doen kunt u bijv. elders in dit Onderschoer lezen.

We zoeken nog steeds wat oudere mensen, die ons wat kunnen en willen vertellen van mensen, beroepen, ambachten en andere toestanden van vroeger. We staan wel eens verbaasd over datgene wat verschillende mensen zich nog kunnen herinneren van gebeurtenissen, die een mensenleeftijd geleden zich voordeden; soms weet men dag en datum nog precies.

Verschillende zaken die vroeger zo gewoon waren dat men er ook niet over praatte, kunnen de kinderen en de jonge mensen van nu zich nauwelijks nog voorstellen. We zouden het jammer vinden wanneer al die "bijzonderheden" verloren zouden gaan.

Daarom: zegt u niet te vlug, dat u niets bijzonders van vroeger kunt vertellen. Hoe meer mensen hun verhaal vertellen hoe vollediger we het leven en de gang van zaken in onze gemeente van vroeger kunnen vastleggen op de band, in 't Onderschoer of wellicht in andere boeken en boekjes, om ze zodoende te bewaren voor het nageslacht.

Er komen steeds meer mensen, die willen weten wie hun voorouders waren en zodra ze dat weten, willen ze ook de omstandigheden leren kennen waaronder hun voorouders leefden, hoe ze werkten, hoe het dorp er toen uitzag, hoe men zich vermaakte, kortom zoveel mogelijk van dat leven van vroeger leren kennen. Met de vrije tijd, die in de toekomst alleen maar zal toenemen zal ook het aantal geïnteresseerden in bovenstaande zaken toenemen, daarvan zijn we wel overtuigd.

Als het vorenstaande u aanspreekt neemt u dan eens contact op met H.Asma of een van de andere leden van onze werkgroep.

Tot slot willen we via deze rubriek de mensen bedanken, waarmee we tot nu toe gesprekken hebben gehad. We willen ze bedanken voor de moeite die ze namen om naar 't Heemhoes te gaan of voor de ontvangst bij hen thuis, alsmede voor de toestemming om de gesprekken op cassetteband op te nemen, ze te gebruiken voor artikelen in 't Onderschoer of in nog

komende uitgaven van de Stichting Heemkunde.

H.A.

TIEN JAAR MUSEUM HUIZE KEIZER

Op vrijdagavond 10 oktober 1986 opende burgemeester, Mr. J.G. Norbart de expositie "Tien jaar museum Huize Keizer". Voorafgaande aan deze opening hield de burgemeester, mede als voorzitter van de Commissie voor Cultuur en Partnerschap, een toespraak, waarin hij in het kort de tienjarige geschiedenis van het museum behandelde.

Hierna was de beurt aan de heer J.M. Bos, directeur van het Textielindustriemuseum Twente, voor een korte lezing. Bos was als gastspreker uitgenodigd, omdat hij in de periode dat de panden van de dames Keizer, zoals dat heette, werden gerestaureerd, nog medewerker was van het Openluchtmuseum te Arnhem en als zodanig nauw betrokken was bij deze restauratie.

Naast de beide sprekers was er nog een muzikaal optreden van de bariton Theo Kruse en de pianiste Nardy Goorhuis, beiden uit Denekamp. Ze brachten enige liederen van Schubert ten gehore.

Tijdens de bijeenkomst bedankte Norbart een twaalfstal vrijwilligers, dat geregeld behulpzaam is bij het opzetten en organiseren van verschillende exposities en andere activiteiten. Elk van hen kreeg een bos bloemen aangeboden.

Na de officiële opening, die plaats vond in het Koetshuis van het museum, konden de talrijk opgekomen gasten de expositie bezichtigen, die was ingericht op de grote zolder van het huis. Deze expositie gaf een overzicht van praktisch alle ten-

toonstellingen en concerten die in de afgelopen tien jaar in het museum zijn gehouden. De exposities zijn voor een groot deel ingericht door de werkgroepen "geschiedenis" en "exposities" van de Stichting Heemkunde.

Enkele avonden vóór deze officiële bijeenkomst was er door enige werkgroepen van heemkunde een "bown" gemaakt en geplaatst voor de ingang van het tienjarige museum. Bij deze bezigheden trad de burgemeester als gastheer op en trakteerde de medewerkers op traditionele wijze op een borrel.

H.A.

LANDSCHAPSONDERHOUDSDAG

Op zaterdag 8 november 1986 organiseerde de werkgroep Flora en Fauna in Noord Deurningen een landschapsonderhoudsdag om heide af te plaggen. Ondanks de slechte weersvoorspelling was de opkomst toch nog redelijk goed, want er kwamen dertien personen.

Deze werkdag in de natuur is zo goed in de smaak gevallen, dat alle aanwezigen hebben toegezegd om over veertien dagen nog een keer te komen helpen met het aflaggen van de sterk vergrasde heide.

De afgestoken humus werd in kruiwagens naar de sloot gebracht, die de Grensweg flankiert en zal te zijner tijd worden opgehaald door de eigenaar van het perceel, Provinciale Waterstaat.

Het zware werk was mede door het mooie weer goed te doen. Bovendien werd er 's morgens koffie aangeboden, terwijl er 's middags een grote pan met verrukkelijke erwtensoep was.

Ook de welpen (Scouting Denekamp) hebben een steentje bijgedragen. Ze kwamen met zes

personen het perceel opschonen. Zo werden er tien zakken vol vuil zoals blikjes, flessen en plastic voorwerpen, die niet in de natuur thuishoren, opgeruimd.

Hiervoor nog een keer onze hartelijke dank.

Er werd enthousiast aan dit project meegewerkt en na afloop kreeg iedereen een folder mee, die door de werkgroep Flora en Fauna hiervoor speciaal gemaakt was.

Op zaterdag 22 en 29 november 1986 zal de werkgroep verder gaan met het project, om zodoende een bijdrage te leveren aan het behoud van de voor Twente zo karakteristieke kleinschalige landschapselementen met de daarbij behorende Flora en Fauna.

J.B.

NOABERBIJEENKOMSTEN

Op 22 september 1986 was er weer een gezamenlijke bijeenkomst van afgevaardigden van de besturen van enkele Noord Oost Twentse Heemkundestellingen, waarbij als gast aanwezig was de Twente Akademie. Dit noaberoverleg omvat de heemkundegroepen van Albergen, Denekamp, Ootmarsum, Reutum/Haarle, Mander/Vasse/Hezingen en Weerselo. Enkele notities.

Na een uitvoerige discussie is besloten het overleg niet verder uit te breiden met de historische verenigingen De Dree Marken en de Historische Kring Losser, omdat dan het gevaar bestaat dat de groep te groot wordt, waardoor het geheel niet meer werkbaar is. Men zou in die regio ook een overleggroep kunnen vormen.

Het gezamenlijk werken aan het project "Het Richtersambt Ootmarsum" blijkt nog niet zo eenvoudig te zijn, vanwege het

alom ontbreken van voldoende mensen. Toch zou het goed zijn als enkelen ermee konden beginnen, aldus was de conclusie van de vergadering.

Ootmarsum wil graag gegevens met betrekking tot de parochie Ootmarsum. overigens heeft men een kaartverzameling, waar men voor gegevens over Ootmarsum terecht kan. Reutum zoekt materiaal over onderdelen van de boerenwagen, waarover, naar blijkt, door Vasse wat wordt gepubliceerd.

De bijeenkomst werd veraangenaamd met het vertonen van dia's en tekeningen over de opgravingen naar het St. Antoniusklooster in Albergen.

H.B.

VIJF JAAR METELN - DENEKAMP

Op 28 november jl. was het precies vijf jaar geleden dat het bestuur van de Heimatverein Metelen voor het eerst op bezoek is geweest bij de Stichting Heemkunde Denekamp. Dit feit is in 1981 terecht aangeduid als een historische ontmoeting, want zo'n kleine drie-een-halve eeuw daarvoor waren de laatste contacten met Metelen verbroken, toen in 1654 het Stift Metelen de haar in eigendom toebehorende Scholtenhof te Denekamp van de hand deed. Vele eeuwen was het Stift Metelen bezitter geweest van dit belangrijke boeren erf, dat eens zo ongeveer lag waar nu het bejaardenhuis staat.

Vanaf ongeveer het jaar 1000 heeft het Stift Metelen haar stempel gedrukt op de wordingsgeschiedenis van het kerkdorp Denekamp. Als thans nog zichtbaar resultaat van de invloed van de juffers van dit Stift mag genoemd worden de St. Nicolaaskerk, welke door het Stift Metelen is gesticht.

De afgelopen vijf jaar zijn er over en weer vele contacten geweest. Contacten, welke zich niet beperkt hebben tot het bestuurlijke niveau, maar die zeker ook geleid hebben tot uitwisselingen tussen de leden van de beide organisaties. Het aanvankelijke contact is uitgegroeid tot een goede vriendschap over en weer, welke mede zo beleefd wordt door de leden van beide instellingen.

Om hierbij even stil te staan en om terug te kijken op die afgelopen vijf jaar, maar zeker niet minder om een blik in de toekomst te werpen, wat we zoal samen kunnen doen, was er op 28 november 1986 's avonds een gezamenlijke bijeenkomst in Denekamp en wel op de havezathe 't Huis te Brecklenkamp.

H.B.

JAARBOEK TWENTE 1987

Afwisselend, veelzijdig en verrassend. Deze woorden zijn zeker van toepassing op het nieuwe Jaarboek Twente (1987), de 26e jaargang. Iedereen die zich verbonden voelt met Twente komt in deze nieuwste uitgave volop aan zijn trekken.

In hun veelzijdigheid is de groeiende reeks jaarboeken gelijk aan de jaarringen van een boom. De inhoud, de vorm, de illustraties, de auteurs en de jaartallen wisselen. Beeldbepalende kern blijft de streekcultuur. Ook de streektaal is niet vergeten. Maar liefst vier publikaties deze keer.

De omslag is in kleur, terwijl het boek een omvang heeft van 160 pagina's.

Het boek is te koop bij verschillende boekhandels in Twente en kost f.19,50.

Zij die het jaarboek bij voorintekening via de Stichting Heemkunde Hebben besteld worden verzocht het boek vóór 1 januari 1987 af te halen van het adres Diepengoor 16 te Denekamp.

H.B.

GESCHENKABONNEMENTEN

Hoewel bij het verschijnen van dit Onderschoer de "Goedheiligman" al weer vertrokken is naar Spanje is het misschien toch wel goed, met het oog op de komende kerstdagen, nog eens een geschenkabonnement op 't Onderschoer aan te bevelen.

Met zo'n geschenkaart kunt u familieleden of bekenden misschien een groot plezier doen. De ervaring is tenminste dat zij, welke een geschenkabonnement kregen aangeboden, zich in de meeste gevallen, na afloop van het geschenkabonnement opgaven als donateur. Toch wel een bewijs dat ze de geste op prijs hadden gesteld.

De geschenkaarten zijn verkrijgbaar bij 't Heemhoes, tegen de prijs van f.15,-, waarvoor men dan één jaar 't Onderschoer gratis ontvangt.

J.A.d.O.

NIEUWE DONATEURS

Met het donateursbestand gaat het nog steeds bergopwaarts! Onlangs werd er telefonisch een nieuwe donateur aangemeld, waarbij de echtgenote er bij vermeldde dat haar man 't Onderschoer te leen had gekregen en het 's avonds mee naar bed had genomen!

In de afgelopen periode zijn de volgende donateurs aangemeld:

G.Sekhuis, Hertog Hendriksingel, 's Hertogenbosch; H.Brookhuis, Jongkindstraat 2, Denekamp; D.Holsbeek-Meiers, Brinkstraat 7, Denekamp; J.Eertman, 14-Bogoniastr., Browas Plains 4118, Brisebane, Australië; J.G.Meyer, Oosterstraat 23A, Enschede; J.Stegink, Scholten-dijk 54, Oldenzaal; B.Tijhuis, Weerinkstraat 39, Denekamp; J.Jogems, meester Lazonderstr. 45, Denekamp; H.L.Nolten, Kapl.v.Schaickstraat 6, Denekamp; H.J.Mensink, Molendijk 1, Denekamp; J.F.H.P.Zengerink, de Havik 57, Denekamp; C.Hofsté, Nosseltweg 5, Denekamp; B.Wilbers, Nosseltweg 3, Denekamp.

Het totaal is hiermee gekomen op 563.

J.A.d.O.

RESTAURATIE SLUIZENHUISJE KANAAL ALMELO - NORDHORN

Het voormalige sluizenhuisje op de plaats waar eens de Dinkel dwars door het kanaal Almelo - Nordhorn stroomde, kreeg onlangs de zo lang verwachte "onderhoudsbeurt". Restauratie van een stukje geschiedenis, wat we tegenwoordig terecht aanduiden als industriële archeologie.

In het volgende nummer van ons Onderschoer komen we hierop uitgebreid terug.

H.B.

SCHENKINGEN

In het afgelopen kwartaal ontvingen we de volgende schenkingen, waarvoor hartelijk dank.

Mevrouw E.Veldman te Denekamp: bidprentjes en bescheiden uit nalatenschap van Veldman.

J.F.Heerink te Denekamp: multomappen;

Mej. L.Broenink te Denekamp: Kerkblad Noord Deurningen;

L.Rikhof te Denekamp: bidprentjes;

Brands te Enschede: een oude bijbelse plaat;

J.Rikkink-Knipppers te Denekamp: oude kranten en tijdschriften;

E.Kamphuis te Denekamp: 3 gemeentekaarten;

Mevrouw Masselink-Ensink te Enschede: bidprentjes;

R.K.Pastorie St.Nicolaas te Denekamp: Statenbijbel.

J.A.d.O.

LOS HOES MET ACHTERHEERD



Onlangs is de serie "Opstellen en Werkstukken" van de Stichting Heemkunde Denekamp uitgebreid met een nieuwe uitgave. "Los Hoes met Achterheerd" is de titel van dit door dr.Ev. Jans geschreven boek, dat een resultaat is van vele jaren uitgebreid onderzoek. Gebleden is dat dit type los hoes met achterheerd overwegend in Noord Oost Twente heeft bestaan en dat vele ervan met name in Denekamp en omgeving voorkwamen, waarbij vooral de loop van de Dinkel plaatsbepalend is. Een voorbeeld van zo'n los hoes met achterheerd in onze omgeving is het Wesselinkhoes.

Enkele gegevens: afm. 153 x 230 mm, omvang 90 pagina's, vele illustraties, uitvoering genaaid/gelijmd, omslag kleur, gedrukt bij Duoprint

in Hengelo (o).

Het boek is verkrijgbaar op 't Heemhoes en bij een aantal boekhandels in Twente, waar het voor de prijs van f.22,50 te koop is. Op de expositie in het museum Huize Keizer, waarover u in deze rubriek ook kunt lezen, is het boek verkrijgbaar voor de speciale prijs van f. 20,-

H.B.

EXPOSITIE LANDELIJKE BOUWKUNST

Tot 25 januari 1987 is in het museum Huize Keizer een expositie te bekijken over landelijke bouwkunst in Twente. Het gaat hier om werken van de bekende Almeloze architect Jan Jans. Ook is hier enig werk te zien van leerlingen van Jan Jans. Als bijzonderheid bij deze tentoonstelling is uitgebeeld hoe een midwinterhoorn wordt gemaakt.

De tentoonstelling is te zien tijdens de openingsuren van het museum.

Het museum is geopend: ma/vr 9-12 uur; 14-16.00 uur; di./wo-middag gesloten; zo. 14-17 uur; op eerste kerstdag en nieuwjaarsdag gesloten.

H.B.

CONTRIBUTIE 1987

Zoals gebruikelijk is bij het laatstverschijnend Onderschoer van dit jaar weer een acceptgirokaart gevoegd ter voldoening van de donateursbijdrage van 1987.

Ook voor het komende jaar is de contributie gehandhaafd op een minimum bijdrage van f.15,-.

Hoewel dit bedrag reeds is ingevuld op de acceptgirokaart wil dit niet zeggen dat u zich

aan dit bedrag hebt te houden. Natuurlijk wel wat het minimum betreft. Minder als dat kan echt niet uit.

Maar....."as 't 'n broenn kan trekn" kunt u gerust uw bijdrage verhogen, door bijv. op de acceptgirokaart het eerste cijfertje te gaan veranderen van een 1 in een 2. Zoals onlangs twee nieuwe donateurs zich meldden met de mededeling dat ze inplaats van 15 gulden, een donateursbijdrage van 25 gulden wilden betalen.

Deze gestes zijn natuurlijk van harte welkom en helpen er aan mee dat de Heemkunde-huishouding financieel kan blijven draaien. Aldus laat de penningmeester weten.

J.A.d.O.

UIT DE PRAKTIJK VAN ALLEDAG

De Stichting Heemkunde Dene-kamp heeft gelukkig een eigen onderkomen, dat zelfs overdag bemand is en van waaruit de meeste activiteiten ontwikkeld worden.

Naast de vele vergaderingen en bijeenkomsten van bestuur en werkgroepen wordt hier bijv. ook grotendeels 't Onderschoer gemaakt door een aantal vrijwilligers (m/v); van corrigeren en opmaak tot verzamelen, vouwen en nieten en niet te vergeten verzenden. En dat allemaal vier keer per jaar, elke keer 750 stuks.

In 't Heemhoes is dan ook zowel overdag als ook op diverse avonden wat te doen. Hier is namelijk tevens de bibliotheek en het archief ondergebracht, welke geraadpleegd worden. Zo zijn er collecties van foto's, krantenknipsels, bid-en devotieprentjes.

Daarnaast worden vanuit 't Heemhoes door onze Stichting

nog allerlei andere activiteiten ontwikkeld, zoals het organiseren van tentoonstellingen, waaraan vaak maandenlange voorbereiding voorafgaat. Verder wordt er tijdens de openstelling van dergelijke tentoonstellingen op zon- en feestdagen toezicht gehouden en worden inlichtingen verstrekt. Daarnaast worden voor het museum Huize Keizer vele hand- en spandiensten verricht.

Meer andere activiteiten betreffen het zogenaamde buiten-gebeuren, zoals het uilekasten-project (27 kasten zijn inmiddels gemaakt en geplaatst), het knotten van wilgen en het afplaggen van stukken heide. Voorts worden regelmatig natuurrondeleidingen gehouden en worden dia-lezingen verzorgd. Meer algemene activiteiten van onze Stichting zijn: twee maal per jaar een bijeenkomst voor alle donateurs en een zomerexcursie.

Dit winterseizoen is er in 't Heemhoes bovendien de cursus Twents, waaraan door twaalf personen wordt deelgenomen.

Al met al een behoorlijk pakket activiteiten, waarmee de Stichting Heemkunde Denekamp zich bezighoudt.

Nog even terug naar 't Heemhoes. De hoofdmoot van wat hier naar buiten toe gebeurt is toch wel het verstrekken van inlichtingen aan mensen, welke bezig zijn met familie-naamonderzoek. Vooral ook telefonisch wordt veel informatie ingewonnen. Zo vroeg onlangs iemand uit Coevorden gegevens betreffende zijn stamboom. De man vond de verstrekte inlichtingen zelfs zo waardevol, dat hem dit de opmerking ontlokte, dat hij in Denekamp nog meer te weten was gekomen dan in het Rijksarchief te Zwolle.

Ook komen er regelmatig leerlingen uit het voortgezet on-

derwijs met vragen over de geschiedenis van Denekamp, waarover men dan een scriptie moet maken.

Andere inlichtingen betreffen: het verstrekken van (veld)-namen benodigd voor puzzeltochten en zelfs voor een.... muziekkapel.

Zonder de hulp van de vele vrijwilligers, vaak werkzaam achter de schermen, zou dit natuurlijk nooit gerealiseerd kunnen worden. Wel zijn het vaak dezelfde mensen, die beschikbaar zijn, als er daadwerkelijk een beroep op hen wordt gedaan. Meer actieve vrijwilligers zijn dan ook van harte welkom.

Nadere inlichtingen kunt u krijgen bij adressen, die achterin dit blad staan.

J.A.d.O./H.B.

LEZINGEN OVER DE NATUUR

Ons bestuurslid, de heer W.A. J.Nijhuis, gaat ook in 1987 nog een lezing geven in het museum Huize Keizer en wel op maandag 22 januari 1987.

De toegang is gratis. (Ingang: v.d. Heijdenstraat).

H.B.

CONTACTBERICHT CULTURELE RAAD OVERIJSSSEL

Door de Culturele Raad Overijssel wordt het Contactbericht Overijssel uitgegeven.

Hierin staan allerlei wetenswaardigheden over musea, oudheidkunde, monumentenzorg en archieven.

Nieuwe activiteit in dit blad is de opname van de rubriek "Vraag en aanbod". Via deze rubriek kan gratis contact gelegd worden op zaken zoals

hiervoor genoemd. Te denken valt aan mensen die vrijwilligerswerk aanbieden of vragen, mensen die bepaalde boeken of voorwerpen zoeken, mensen, die met bepaalde informatievragen zitten of mensen, die bepaalde zaken, gegevens of voorwerpen met elkaar willen ruilen. Geïnteresseerden kunnen in deze nieuwe rubriek contact leggen door maximaal zeven tikregels te zenden naar de redactie van Overijssels Contactbericht, p/a Postbus 1347, 8001 BH Zwolle.

H.B.

BEDANKT



Graag wil het bestuur van de gelegenheid gebruik maken om allen te bedanken die het afgelopen jaar op de een of andere wijze een bijdrage hebben geleverd aan het werk van onze stichting.

Zonder de inzet van de vele actieve werkgroepleden was het niet mogelijk al de dingen te verwezenlijken, waarvan gemeend is dat het goed is dat ze plaatsvinden.

Zonder deze hulp is er geen heemkundeorganisatie, is er geen enkele vereniging die kan bestaan. De vrijwilligers zijn het waarop ook onze stichting steunt. Dank daarvoor. Hopelijk kan ook komend jaar weer op uw mede-

werking worden gerekend.

Daarnaast zijn er natuurlijk ook vele mensen betrokken bij activiteiten in de randgebieden, maar die daarom nog niet minder gemist kunnen worden. Hierbij denken we met name aan het verzorgen van de vergaderingen en bijeenkomsten. Tevens willen we hierbij niet onvermeld laten de inzet van vrijwilligers van onze stichting rond openingen van tentoonstellingen in het museum Huize Keizer. Onze Stichting voelt zich nogal nauw betrokken bij dit museum, waardoor het mede mogelijk is dat het op vele zondagen geopend kan zijn. Allemaal hartelijk bedankt daarvoor.

H.B.

UIT DE KRANT VAN NU

In het afgelopen kwartaal zijn uit de regionale kranten verschillende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknip en worden bewaard om te raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Nbl.v.Old.: Nieuwsblad voor Oldenzaal en omgeving.



Op zoek naar ons industrieel verleden. Een bespreking van een boek over niet meer in gebruik zijnde fabrieken, watertorens en andere monumenten van vroeger. (Tw.C.28-8-'86).

Een verslag van de oogst van het jaar 1836 (150 jaar geleden) (Tub. 29-8-'86).

Hendrik Klaassen, een van de laatste Twentse rasvertellers. (Tub. 30-8-'86).

Expositie Damhuis en Monnik in Huize Keizer. (Tw.C. + Tub. 6-9-'886; D.W.3-9 en 17-9).

Zorg voor monumenten in Overijssel een unicum. (Tub. 3-9-'86).

Textielindustriemuseum van regionale betekenis. (Tw.C. 10-9-'86).

Overijssel heeft eigen molen-dag en wil er een traditie van maken. (Tub. 11-9 en Tw.C.12-9-'86).

Opggravingen in Deventer van landelijk belang; bodemresten van 35 boerderijen gevonden van ruim 2500 jaar oud. (Tw.C. + Tub. 11-9-'86).

Heemkunde Albergen duikt in verleden kinderspeken. (Tw. C. 19-9-'86).

Het enige cultuurhistorisch monument van het Waterschap Regge en Dinkel; het schuiven-huisje in de Dinkelkruising met het kanaal Almelo-Nordhorn wordt in ere hersteld. (Tub. 24-9-'86).

Gildehaus-Dinkelroute 10 jaar populair. (Vizier 17-9 en Tub. 29-9-'86).

Molenaarsgilde 10 jaar; korenmolens gaat het voor de wind. (Tub. + Tw.C.26-9-'86).

Amateur-historici leren gericht speuren op cursus in Enschede. (Tub. 27-9-'86).

Open huis industriemuseum in Hengelo. (Tw.C.30-9-'86).

H.Kok weet nu zeker hoe de gleuven in de kerkmuren zijn ontstaan. (Tub. 6-10-'86).

Eeuwenoud kinderspeelgoed. Een artikel naar aanleiding van een expositie van oud speelgoed in het Deventer speelgoed-museum (1-11-'86 / 11-1-'87) (Tw.C. 6-10-'86).

Unieke weefmachine voor het textielindustriemuseum in Enschede. (Tub.7-10 en Tw.C. 8-10-'86).

Steeds meer Duitsers leren Nederlands. (Tw.C.8-10-'86).

Nieuw Jaarboek Twente afwisselend en veelzijdig. (Tw. C.10-10-'86).

Federatie met Ned.Hervormde Kerk bijna rond. Gebouw van Gereformeerde kerk in Denekamp is te koop.(Tub.7-10 en Tw.C. 9-10-'86).

Burgemeester Norbart opent expositie over 10 jaar museum Huize Keizer. (Tw.C. + Tub. 11-10-'86).

De rubriek "Vespertied" is deze twee zaterdagen gewijd aan Denekamp onder de titel "De bromklokken van Denekamp". (Tw.C. 11-10 en 8-11-'86).

Gouden K.P.J.Tilligte schenkt bevolking landkruis. (Tw.C.+ Tub. 18-10-'86).

Vogelkijkgdag, o.a. in Denekamp, succes. (Tub. 16-10 en Tw.C. 20-10-'86).

Bezoek aan vogelpark Meteler Heide is belevenis voor jong en oud. (Tub.16-10-'86).

De ontwikkeling van de zoutwinning (Tw.C. 21-10-'86).

Storm fataal voor honderden bomen. (Tub. + Tw.C. 21-10).

Expositie rond 250ste geboortjaar J.W.Racer, in Oldenzaal.(Tw.C. 29-10;Tub. 7-11 en 10-11 en Vizier 5-11-'86).

Waarom kwamen de zusters Franciscanessen naar Oldenzaal (in 1847) (Vizier 22-10'86).

Groot onderzoek naar natuur in kleine landschapselementen (o.a. op het landgoed Singraven) afgesloten. (Tub. 25-10-'86).

Stichting Heemkunde Denekamp geeft boek uit van Ev.Jans "Los hoest met achterheerd". (Tw.C.30-10'86).

Midas Dekkers houdt lezing in Denekamp voor de donateurs van Heemkunde. (Tw.C.30-10;Tub.31-10 en 4-11-'86).

Bentheimer zandsteengroeve op een 18de eeuws schilderij, in museum Enschede.(Tub. 1-11-)

Volgens streektaaldeskundige dr. Jo Daans "Dialectsprekers slaan zichzelf niet hoog aan". (Tw.C. 4-11-'86).

Wandeltocht met midwinterhoornblazers op zondag 14 december op het landgoed Singraven. (Tw.C.+Tub. 6-11-'86).

Heruitgave Craandijks Wandelingen; een verkenning van Twente rond 1875.(Tub.7-11; Tw.C.8-11 en 15-11-'86).

Begin serie "oude erven van Oldenzaal".(Tw.C.8-11-'86).

De lange mars van de K.N.N.V.; De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging Hengelo/Oldenzaal viert 70-jarig bestaan.(Tw.C.11-11-'86).

Onderdoorgang Dinkel bij kanaal (Almelo-Nordhorn) wordt aangepast.(Tw.C. 15-11-'86).

Presentatie tweede Vespertiedbundel (met oa. "de boeren van Agelo").Tw.C. 15-11-'86).

Leven op het platteland: een opgerakeld heimwee (een boek over het Nederlandse platteland zoals het er rond 1900 uitzag).(Tw.C.15-11-'86).

H.A.

VOOR U, DOOR U

Deze rubriek is bedoeld als contactmogelijkheid met en voor onze lezers, waarbij met name gedacht is aan vragen, opmerkingen en suggesties. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid vragen aan u te stellen.



Van de heer S. Wynia te Denekamp kregen we het volgende toegezonden.

"Ben je familie van burgemeester Jan Wynia?

Het antwoord op deze vraag is niet zo belangrijk. Maar als je een antwoord geeft moet het wel juist zijn. Ik heb altijd beweerd: neen, wij zijn geen familie.

Door een onderzoek van genealoog C. van der Schoof te Heerenveen, secretaris van de "Nijdamstra-Stichting" (een familievereniging van de geslachten Nijdam, Nieuwdam, Vleer en Wynia) zijn wij er achter gekomen hoe het precies zit met de familierelatie van de Denekamper Wynia's.

De conclusie luidt: omstreeks 1700 zijn wij (de vroegere burgemeester en onze tak) naaste familie. In die tijd zijn wij geboren uit dezelfde stamvader.

Dus: wel familie, maar erg ver weg.

Waarom vermeld ik dit? Niet om

met trots(?) te kunnen zeggen: wij zijn familie van de burgemeester, maar om duidelijk te maken welke aardige wetenswaardigheden door stamboomonderzoek (genealogie) aan het licht kunnen komen.

Hoe het met de Wynia's zit is door de heer Van der Schoot precies uitgezocht. Wie belangstelling heeft voor genealogie, meer nog, geïnteresseerd is in de toevallige samenloop van de geschiedenis die twee families Wynia -die uiteindelijk één familie zijn- in Denekamp terecht deed komen, die mag van ons achter de familieschermen van de historie kijken. Hieruit is bijvoorbeeld op te maken, dat voornamen soms erg oud kunnen zijn: bijv. de naam van mijn vader Gerben en die van mij."

Tot zover de brief van de heer Wynia. In een volgende aflevering zal een artikel gewijd worden aan de familiegeschiedenis van Wynia.

De heer H. Asma heeft nog een aanvulling op zijn artikel "Kermissen in Denekamp", dat de vorige keer in 't Onder-schoer stond.

Hij schrijft het volgende: "Door een aantekening in een dodenboek kwam ik er onlangs achter, dat er zelfs al in het jaar 1703 sprake was van een kermis in Denekamp. In het dodenboek, dat dominee Weerman heeft bijgehouden, lezen we dat "'s Maandags op Denekamper Kermisse 's avonds tussen 10 en 11 uur" was overleden "Johannes Gerlacius, der beyden rechten doctor en ouderling van onse kerke." De datum van overlijden was 10 september en op 18 september is deze doctor en ouderling begraven. Weerman was predikant in Denekamp van 1 juli 1703 tot aan zijn overlijden in maart 1738. Een kopie van dit dodenboek is op 't Heemhoes voor elke belangstellende ter inzage."

Van mevr. H.C.M. Boink-Wagenvoort ontving de redactie het volgende bericht, dat wij hier graag weergeven.

Sinds + 1839 woont er in Lattrop een Wagenvoort, toen ene Willem Francois Wagenvoort, geboren 31 mei 1826 te Hattem, als weeskind bij Gerrit Jan Tangelder te Lattrop in huis kwam. Deze Tangelder was grenscommies en was als voogd aangesteld over Willem Francois. Willem Francois die, zo ik nu weet mijn overgrootvader is, is als knecht bij Roelink op Voet aan het werk gekomen. In 1852 is hij daar getrouwd met de weduwe van Gerardus Roelink. Met de komst van het tweede kind in 1857 was de Wagenvoortstam in Lattrop een feit.

Vele nazaten daarvan, hebben zich nu in het Twentse land en zelfs ver daarbuiten verspreid.

Een jaar of tien geleden stopte het stamboomonderzoek naar de voorfamilie, omdat we er niet verder mee konden komen. We bleven onder "Warnsveld" steken. Men kon ons toen nergens verdere informatie verstrekken.

Het feit dat ik een half jaar geleden met een voor mij onbekende Wagenvoort uit Den Haag in contact kwam, bracht daarin verandering. Want, wat was het geval? Deze Wagenvoort was een regelrecht familielid van mij. Gebleken is dat onze familiegeschiedenis -in elk geval- teruggaat tot 1400 en standoord heeft gehad in het Gelderse Harfsen, waar nu nog de boerderij met het opschrift " 't Wagenvoort" is te vinden aan de Wagenvoortsdijk aldaar. Een belangrijke schakel in het familienaamonderzoek was hiermee gedicht.

Bekend is inmiddels, dat er + 600 Wagenvoorts zijn, die over een groot deel van ons land verspreid wonen.

Menig gesprek heeft er daarna toe geleid dat op initiatief van de Haagse tak, om het zo maar even te noemen, een Stichting Familie Wagenvoort werd opgericht, met het doel de herinnering aan het voorgeslacht in ere te houden en de band tussen de leden van de familie Wagenvoort te versterken.

Voor de Lattropse tak ben ik gevraagd lid te worden van het bestuur van deze stichting. Hierin heb ik toegestemd. Een eerste bestuursvergadering heeft op zaterdag 1 november 1986 plaatsgehad, waarbij ik de eer heb gehad vele verre tot dan voor mij onbekende familieleden heb mogen ontmoeten en het vele reeds verzamelde materiaal heb kunnen

bekijken.
Toch wel een bijzondere bijeenkomst daar in Den Haag, die 1ste november".

De redactie stelt 'het op prijs' te zijner tijd iets over de Lattropse tak te mogen publiceren in dit contactorgaan.

Van de heer B.R. van Wulfften Palthe uit Eindhoven ontvingen we een schrijven over de Palthe-historie. Van Wulfften Palthe is al een paar jaar bezig met het vergaren van alles wat met de Palthe-historie en het museum "Het Palthe-huis" te maken heeft. In dit verband vraagt hij om een kopie van het reisverslag van Roessingh Udink, waarvan o.a. een aflevering stond in 't Onderschoer 2/1986. In dat reisverslag is sprake van een Palthe.

Van Wulfften Palthe: "Die Palthe is vermoedelijk Mr.A. A.W. van Wulfften Palthe, maar iedereen sprak van Palthe, omdat hij pas de eerste Van Wulfften Palthe was. Deze was toen gehuwd en 35 jaar. Johannes Palthe -niet Van Wulfften Palthe- was pas 22 jaar. Daarbij komt dat A.A.W. van Wulfften Palthe uitgesproken reislustig was (Sicilië, Jerusaleem)".

Verder schrijft Van Wulfften Palthe: "In de 'Pruus' ontdek- te ik toevallig een boerschap (zestien boerderijen) Palthenkämpen, met als kern een akker die de Palthenkamp heet. Hij ligt bij Schale, dat met Hopsten één gemeente vormt. Dit ligt vijf kilometer van Freren, dat weer twintig kilometer onder Lingen ligt. De naam is vermoedelijk meer dan driehonderd jaar oud. Vraag: ooit iemand van gehoord?"

Van Wulfften Palthe heeft verder verklaringen voor enkele Twentse uitdrukkingen, die in

't Onderschoer 2/1986 (pagina 20) stonden. "Pochn en bloazen en boekscheeten: alles is wind, loze praat.

Repschuut, Loopschuut: ik denk -met teveel fantasie?? - aan turfscheepjes, die ik (geboren Sluiskade Almelo) me goed herinner. Sommige werden langs jaagpad en/of wal getrokken door mens of paard. Indien het door een mens gebeurde had die een kaam, reep, een singel, om het bovenlijf, net als een autogordel. Ik had zelf ook een singel gemaakt en "hielp" (10 jaar oud) trekken, machtig mooi. Andere schuiten werden geboomd waarbij de schipper dus over de volle lengte van de schuit liep".

Tot zover de brief van Van Wulfften Palthe. Van het plaatsje "Paltenkämpen" hadden we nog niet gehoord. Wel is ons een veldnaam in Breklenkamp bekend met de naam Palthe-kämpke.

U kunt uw reactie kwijt bij B.R. Van Wulfften Palthe, Allersma 88, 5655 CH Eindhoven; tel (040) 521628. Wij als redactie van 't Onderschoer zouden hiervan ook graag op de hoogte gehouden willen worden. De Palthe's hebben gedurende een flinke periode in de 17e eeuw een stempel gedrukt op de ontwikkeling van Denekamp.

In de beginjaren twintig van deze eeuw moet er in Lattrop en Breklenkamp een Duitse vroedvrouw zijn geweest. Wie weet hiervan wat te vertellen?

Van mevrouw E. Bos-Hermelink, die vroeger wijkverpleegster is geweest in Rossum en geboortig is uit Denekamp, ontvingen we het volgende waargebeurde verhaal.

"Ik moest op een herfstdag invallen voor mijn zuster, die de wijk had in Reutum. Toen ik daar van een patiënt terugkwam, hield de pastoor van Geesteren mij aan en vertelde mij dat er toch nog mensen waren in Twente met gezonde humor.

De boer was naar zijn knollenland geweest en toen hij terug kwam van zijn land moest hij over een straat, die midden door het dorp liep. Even voordat hij de weg overstak, bleef hij links staan en zag daar een auto naderen. Hij ging echter toch oversteken. Hij dacht: dat kan nog net. Dan bleef hij staan, met zijn kruiwagen (schoefkoar) en de handen in de zij.

De auto kwam dicht bij die boer en stopte. In de auto zat de pastoor. Die draaide kwaad het portierraampje open, zei niets, maar deed alleen het bekende gebaar (wees met zijn vinger naar zijn voorhoofd). De boer had allang gezien dat het de pastoor was en zei: "o, pastoor heb iej het doar ok a?" De pastoor reed toen inwendig lachend en kwaad tegelijk verder. Tegen mij zei de pastoor: "Zuster, wat is er hier in Twente nog een humor". Ook ik lachte erom en vond dit ook zo."

Wie gebruikt ze nog en weet de betekenis van de volgende woorden: Pakjesdrager, ne Kroas, slatern, sluchtern en stoekeerkes?

En wie heeft tot slot wel eens gehoord van de volgende uitdrukking: Hee hoalt met de weur?

De redactie houdt zich graag aanbevolen voor uw reactie.

Ook komend jaar hopen bestuur en redactie u weer vier keer een Onderschoer te kunnen aanbieden, met leesstof, waarin u veel aanleiding mag vinden er met elkaar over te praten. Over: hoe was het ook weer.... Wat daarbij dan mooi zou zijn is dat u ons er ook eens iets van laat weten, vooral als het dingen zijn, die nog niet in 't Onderschoer hebben gestaan. Want, denkt u er wel aan, 't Onderschoer is er voor u. Vandaar ook deze rubriek. Dat betekent dat u het mag helpen "volschrijven". Kom, laat eens iets van u horen!

H.B.



Ie zeukt en ie zeukt
En ie bid God daj t
nich könt vindn.

WEDEROM EEN GORTEMAKER VAN HET LEVEN BEROOFD

In de nacht van 29 op 30 december 1861 kwam op gewelddadige wijze een einde aan het leven van Gerardus Johannes Gortemaker, geboren te Denekamp op 10 maart 1830. Hij was gehuwd met Geertruida Ruterma, geboren te Borne op 3 mei 1835. Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren.

Zes dagen voor de geboorte van zijn dochter Geertruida, werd Gerardus Johannes Gortemaker vermoord. De daders werden schuldig verklaard aan "de moedwillige manslag, door in den laten avond van den 29 december 1861 in de gemeente Denekamp in of bij de woning van den Tolgaarder Gerrit Olde Dubbelink moedwillige mishandeling te plegen op den persoon van Gerardus Johannes Gortemaker, welke diens dood ten gevolge heeft gehad", zoals omschreven van de Natuur en Omstandigheden der Misdaden van het Provinciaal Gerechtshof Provincie Overijssel.

Er werden drie daders gearresteerd en wel Bernardus Kotter, 33 jaar, van beroep wever; Gerrit Jan Goorhuis, 28 jaar, timmerman en tapper; Albertus Hulsbeke, 28 jaar, wever. Ze waren allen geboren en wonende te Denekamp, behalve Albertus Hulsbeke die geboren was in Weerselo.

Bij arrest van 3 juni 1862 werden deze personen veroordeeld "elk tot een tuchthuisstraf van vijf achtereenvolgende jaren, zoomede solidair in de kosten afvorderbaar bij lijfswang, met last dat een extract arrest zal worden gedrukt en aangeplakt te Zwolle en onder de gemeente Denekamp."

Op 31 december 1861 werd door de Denekampse Veldwachters Hermannus Arends en Albert Arends aangifte gedaan van het overlijden van Gerardus Johannes Gortemaker. Ze verklaarden dat deze persoon in de nacht van 29 op 30 december 1861 in de buurtschap Noord Deurningen was overleden.

In het gerechtelijk archief is over de daders niets terug te vinden, echter wel in het gemeentearchief van Denekamp.

Gerrit Jan Goorhuis, geboren 14 februari 1833 te Denekamp was een zoon van Gerardus Johannes Goorhuis en Gesina Stevelink. Hij trouwt 29 april 1861 te Denekamp met Johanna Horstkamp, geboren 25 juni 1834 eveneens te Denekamp.

Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren te weten: Johannes 16 april 1862; Bernard 7 september 1866; Maria 18 september 1868; Gerardus 4 maart 1870/18 mei 1872 en Euphemia Grada 20 september 1872. Alle kinderen werden geboren te Denekamp.

Als gevolg van de veroordeling tot vijf jaar gevangenisstraf heeft Gerrit Jan Goorhuis op 3 mei 1881 de gemeente Denekamp verlaten en heeft hij zich gevestigd te Baarn. Op 11 november 1881 heeft zich zijn vrouw Johanna en zijn dochter Euphemia Grada bij hem gevoegd. Bernard is op 13 december 1881 vertrokken naar Oldenzaal, terwijl Maria op 31 maart 1882 naar Baarn is vertrokken. Tenslotte is zoon Johannes op 19 oktober 1883 vertrokken naar Amsterdam.

Albertus Hulsbeke was geboren 10 mei 1835 te Weerselo en was een zoon van Berend Jan Hulsbeke en Gezina Bos. Albertus is op 1 mei 1868 vertrokken uit de gemeente Denekamp naar Oldenzaal.

Bernardus Kötter, geboren 3 oktober 1828 te Denekamp, was een zoon van Gerardus Kötter en Aleida Hinsen. Over deze Bernardus is verder niets terug te vinden.

Vermeldenswaard is nog, dat de vader van Gerrit Jan Goorhuis, getuige was bij het aangeven van de geboorte van Bernardus Kötter.

Tolgaarder Gerrit Olde Dubbelink, niets uitstaande met deze moord, werd geboren op 10 oktober 1810 in de gemeente Losser en is overleden te Denekamp op 29 juli 1898. In 1861 werd als zijn beroep vermeld tapper. Tolgaarder was zijn bijbaantje. Het café annex tolhuis heeft bestaan aan de Rijksweg van Denekamp naar Nordhorn ter hoogte van de huidige kruising Nordhornsestraat - Priorweg. Het pand is inmiddels afgebroken.

G.J.F.Gortemaker.

DREE SCHOAPE EN DE WOLF

Dree schoäpe gungn is n moal op pad, de wiede wearld in. Doar haddn ze a zo lang van dreumt. Op eern gaank kwamn ze bie ne mooie greune wei, woar at ne hoge heg um hen stun. Ze gungn langs de heg hen, töt dat ze an n hek kwamn. En doar was ok de keal, wel de wei heurn.

"Wie zeukt n betke grös te vrettn en n dak boavn kop veur n nach", zeadn de schöape.

"Woarmet wil ie dat dan betaaln", vreug den keal.

"Wie könt oe wat van oonze wol geevn", zean de schöape.

"Dat kleenk good", zear n keal en leut ze binn'n.

s Aanderdaags gavn de schöape n deel van ere wol an dn keal. Do ze vëdan wolln zea n keal: "Woarum blief ie nich hier? Bie mie krieg ie good te vrettn, ie hebt ne waarm stal veur de weenterdag en ik zal oe beschermn veur de grote wolf."

"En wat möt ie doarveur hebbn", vreugn de schöape.

"Nich völ," zea n keal, "eagnlijk doo k slechn haandl. Ie hoeft mie allenig mer oen wol te geevn, oe vel en oe vlees."

"Meer hoof wie de wolf ok nich te geevn", zeadn de schöape en gungn vëdan.

H.Boink.

(Noar n vetelsel van de vreadesbeweging oet de DDR).



Nordhornsestraat te Denekamp. Op de plaats waar deze huizen stonden, staat nu de slagerij van Tip.

BETS ZENGERINK VERTELT

Al is hij niet meer actief als gemeenteraadslid, als wethouder, als bestuurslid van een vakbond of van de voetbalvereniging Dos'19, toch zullen de meeste Denekampers hem nog wel kennen, Bets Zengerink.

Vorig jaar hadden twee leden van de werkgroep geschiedenis een lang gesprek met hem, dat ze op de band hebben opgenomen. Een gedeelte van dit gesprek willen we hier weergeven. Aan het woord is Bets Zengerink.

Ik ben in 1904 in Hengelo geboren en in 1913 zijn mijn ouders in Denekamp komen wonen. Mijn vader werkte in de textiel en kon in Nordhorn aanzienlijk meer verdienen dan hier in Twente. In de Twentse fabrieken verdiende een wever in die tijd ongeveer zeven gulden vijftig per week. Over de grens waren de verdiensten 15 tot 20 mark. De mark was toen zestig cent waard, zodat een wever in Nordhorn ongeveer negen tot twaalf gulden per week kon verdienen.

We gingen wonen in de Stroinks woningen; toen stonden er tien van, nu nog maar zes. Stroink was in die tijd een textielfabrikant in Nordhorn en hij liet deze woningen, aan de Nordhornsestraat vlak bij de grens bouwen, zo omstreeks 1909. We gingen in het dorp naar school, lopend vanaf de grens, naar de openbare school, want dat was toen nog de enige school in het dorp.

De Nordhornsestraat bestond in die tijd uit basaltkeien, op diverse plaatsen langs de straat lagen hopen van die stenen en van tijd tot tijd kwam er een wals om de straat met behulp van die stenen opnieuw te egaliseren. De straat was toen niet breder dan ongeveer twee en een halve meter; aan de ene kant, links komende van Denekamp, was gras en aan de andere kant was een pad voor fietsers, dit was ongeveer anderhalve meter breed en bestond uit geel zand met wat grind, het zat vol gaten en bulten.

Ik heb o.a. bij meester Bernink in de klas gezeten. Als we daar eens te laat kwamen zochten we een steen uit de

hopen langs de weg, een steen met bijv. een witte streep. Kwamen we op school dan klonk het "waar komen jullie vandaan? "Meester, we hebben een mooie steen gevonden". "Laat maar eens zien". De meester nam de steen en vertelde er van alles over en wij konden intussen gewoon op onze plaatsen gaan zitten. "Ne striekert um de oorn hadn wie zo mooi oetspaord."

Wanneer je het al te bont maakte, moest je in het kolenhok en je kwam er na enige tijd behoorlijk smerig uit. Ik ben er eens via een raampje of een luik uitgekomen en ben er toen vandoor gegaan.

Juffrouw Schellings had de eerste klas, maar bij haar heb ik nooit in de klas gezeten; ik was al acht of negen jaar toen ik in Denekamp kwam wonen. Bij de bovenmeester, Mulders, die de zesde klas had, ook niet, ik ben niet verder gekomen dan de vijfde, de klas van meester Goorhuis.

Tussen 1914 en 1918 gingen we vaak niet naar school. De school was in die tijd nog al eens gesloten, waarom weet ik niet meer, misschien vanwege brandstofgebrek of omdat het distributiekantoor in of bij de school gevestigd was. Achter de school stond namelijk een barak waar twee klassen in zaten, omdat de school te klein was, later zat het distributiekantoor in die barak.

Samen met mijn kameraad en nog een jongen heb ik het eens gepresteerd om drie maanden lang niet naar school te gaan. We gingen 's morgens op de normale tijd van huis, namen brood mee -want tussen de middag gingen we nooit naar huis- en kwamen na de middag op de normale tijd weer thuis. Op zekere dag kregen ze thuis een brief en daar stond in dat hun zoon drie maanden lang niet op school was geweest, bovendien moest mijn vader op het gemeentehuis komen. De bedoeling was om slechts een paar dagen te spijbelen, maar na die paar dagen durfden we niet meer naar school en zo liep dat uit tot drie maanden.

Als onze eigen onderwijzer geen raad meer met ons wist, werden we naar de bovenmeester gestuurd, in dit geval meester Mulders. De bovenmeester had bij zijn lesse naar zeven of acht stokjes staan. Daarvan mocht je er een uitzoeken, waarmee je dan vervolgens een pak slaag kreeg. Nu viel dat pak slaag bij Mulders nogal mee; de klappen waren niet zo hard, meer symbolisch, tenminste

dat was mijn ervaring.

Met kapotte klompen gingen we naar de smederij van "de Kul". Voor twee cent legde hij er een draad om; een brede band kostte twee en een halve cent per klomp.

In de jaren dat ik naar school ging waren we van twaalf uur tot half twee vrij. De school ging dicht en wij, overblijvers, moesten maar zien waar we bleven dat anderhalve uur, het was te ver om naar huis te lopen.

Zomers gingen we gedurende die tijd "de boer op" en zo kwamen we ook eens bij boer Derkman, het moet in 1915 of 1916 geweest zijn. We kregen wat te eten en de vrouw des huizes zei ons dat we nog wel eens terug mochten komen. Het duurde niet lang of we kwamen er vier maal per week, 's woensdags- en zaterdagmiddags hadden we, ook toen al, vrij van school.

We hebben dat geloof ik wel twee jaar volgehouden, mijn kameraad en ik. De boer at met zijn gezin in de voorkamer en de knechten en meiden op de deel en wij jongens natuurlijk ook op de deel, waar we aan een kleine klaptafel onze portie kregen. Op een zekere dag hadden ze waarschijnlijk pudding overgehouden. Wij kregen er ook wat van. Op die dag, bij Derkman, heb ik mijn eerste pudding gehad.

Derkman had in die tijd twaalf koeien en vier paarden, twee knechten en een dienstbode. Dat was toen echt een grote boer, die zondags met de koets naar de kerk ging en waarvoor je als het ware je pet afnam.

De meeste boeren hadden het niet zo best. Ik heb een paar jaar in Langeveen gewerkt. We bouwden daar met vier man bruggen en ik zorgde voor de koffie. 's Maandags brachten we een pak koffie mee, zo'n pak kostte vijftien cent en daarvan zetten we koffie bij een boer in de buurt. De hele week haalde ik tussen de middag de koffie op van die boerderij en ik zag elke dag een paar peertjes op de tafel staan, van de pereboom voor het huis. Dat was de groente, wat aardappelen en een "spekheske", dat zo klein was, als je de deur openzette, het weg waaide. Dat was de middagmaaltijd van dat boerengezin daar. Die boer had drie koeien en als er geslacht werd, werd het mooie vlees verkocht.

Ik kan me nog herinneren dat vroeger het verenigingsge-

gebouw aan de Vledderstraat stond, daar waar nu Hofland zijn brillenzaak heeft; Concordia moest toen nog worden gebouwd. Naast het verenigingsgebouw stond het postkantoor, waar Van der Scheer directeur was. Bekende postbodes in die tijd waren "Bode Mans" (Hermelink), maar vooral "Teupen Jantje" (Oude Elferink). Vroeger had je een postverbinding door de lucht, van Amsterdam naar Berlijn en op diverse plaatsen in de route stonden lichtbakens voor de vliegtuigen, o.a. in Agelo. Als zo'n postvliegtuig hier overkwam zei mijn vader altijd: "daor koomp Teupen Jantje ok an".

Toen ik in december 1918 van school kwam was er geen werk en kwam ik met mijn veertien jaar in de werkverschaffing terecht.

Dat er geen of weinig werk was te krijgen, kwam mede doordat de eerste wereldoorlog toen geëindigd was en de gedemobiliseerde soldaten ook weer aan het werk wilden. In die tijd was bijna iedereen hier baas bij de werkverschaffing. Ik weet niet hoeveel bazen er wel waren, 't aole Kroes, Knelis Beernd, 'n aoln Piet Klaassen, Post van de grens, zowat iedereen was baas. Ik ben begonnen te werken in de buurt van de Bergvennen en werkte temidden van volwassen mannen. We zetten de grond een halve meter diep om en van heide maakten we landbouwgrond.

Ook daar waar nu Papillon is, heb ik gewerkt op een stuk grond dat van Vonk was en daarom het Vonksstuk werd genoemd.

Later heb ik gewerkt daar waar nu Ruël woont, bij de Knipper aan de Vrijdijk. Toen was er langs de grens nog een zône van 300 meter, waar niemand mocht komen. Voor ons gold dat verbod niet, omdat we er moesten werken. We gingen naar de Knipper om koffie te zetten, om de beurt brachten we een zakje (surrogaat) koffie mee. Tussen de middag deden we de koffie in de ketel en gingen er mee naar de boerderij om er door de "vrouwleu" het kokende water te laten opgieten. We hadden zo'n grote ketel, die ze vroeger boven het losse vuur hingen, die hadden we nog van de "Mei'n Kloes" (Tijhuis) aan de Sombeekweg.

Na ongeveer een jaar kon ik bij de Heemaf in Hengelo aan het werk. Ik begon daar met een loon van tien cent per uur. Er ging niets van af, zoadat ik f.4,80 in de

week verdiende. Met het trammetje ging ik van Denekamp naar Oldenzaal en met de trein verder naar Hengelo. Het trammetje kostte 72 cent in de week en de trein f.1,25. De reiskosten moest je zelf betalen, zodat ik van de vier gulden tachtig, twee gulden drie en tachtig per week overhield.

's Morgens om vijf uur ging ik lopende van huis. Om tien minuten voor zes vertrok het trammetje, 's avonds om half acht was ik weer thuis. Zaterdags hadden we een vrije middag en was ik om twee uur thuis.

In die tijd was Ophuis stationschef in Denekamp. Op het station stond, behalve het gebouwtje dat er nu nog staat, een W.C. Die stond een eindje verderop. Ik herinner me nog dat de oude Oonk met dezelfde tram meeging, 's morgens. Hij was touwbaas in een textielfabriek in Enschede. Oonk kwam altijd op de fiets en als het tijd was voor vertrek van het trammetje, hoorde je nog al eens "mer Oonk is ter nog nich". "Dan mow mer eam wochn", klonk het dan. Meestal kwam hij er dan wel aan op zijn fiets, die hij bij Mensink neerzette. Dan klonk het "Daor koomp he an", waarna het trammetje kon vertrekken.

Het was ook in die tijd ongeveer, denk ik, dat er een reclame-aktie was van de chocoladefabrikant Sickes. Als je een reep chocolade kocht, had je kans om een prijs te winnen. Een van de prijzen was een wasmachine. Ik won de wasmachine niet, maar wel een rijksdaalder en dat was een heel bedrag in die tijd, bijna evenveel als die twee gulden drie en tachtig, die ik van mijn weekloon overhield. Toen ik die rijksdaalder wou ophalen, kreeg ik hem niet. Mijn vader moest meekomen omdat ik nog geen achttien jaar was. Zodoende kwamen ze er in huis achter en aangezien mijn ouders een extra rijksdaalder ook best konden gebruiken, was ik hem kwijt.

Als jongen werkte ik dus ongeveer een jaar in de werkverschaffing. Later werkte ik nog bij Stroink in Nordhorn en toen die firma failliet ging, heb ik opnieuw in de werkverschaffing gezeten, dat toen ruim vier jaar duurde, van augustus 1931 tot februari 1935. Eerst heb ik toen gewerkt in de buurt van het klooster in Noord Deurningen. We moesten daar de grond egaliseren. Vandaar ben ik wat later naar de Weitemanslanden gegaan. Dat ligt tussen Geesteren en Vriezenveen. De toenmalige minister-president Ruys de Beerenbrouck is er in die

tijd ook eens geweest om het een of ander te openen. Er werkte daar toen ook iemand uit Enschede. " 'n Poepzak" werd hij genoemd, in werkelijkheid heette hij Aldenkamp. Na de oorlog heeft hij jarenlang voor de communistische partij in de gemeenteraad van Enschede gezeten. Wij zongen in die tijd een liedje over hem "Poepzak" op klompen heette dat.

We gingen per bus naar de Weitemanslanden, zo'n primitieve met opstapjes en twee banken langs de zijwanden, zestien man kon er in. We hadden een zekere Beukers uit Ootmarsum als chauffeur. Op een zekere dag, toen we in de bus zaten, hoorden we een knal en zagen een vlam. Omdat kort ervoor in Raalte een bus in brand was geraakt, waarbij doden waren gevallen, ontstond er paniek in de bus en iedereen wilde er tegelijk uit. Appels en eieren rolden over de straat en iemand bleef in de deuropening vastzitten, toen de bus stilstond was er geen vlam meer en was er niets aan de hand. Een andere keer, we hadden dezelfde chauffeur, het was in de buurt van Vasse, in een bocht vlakbij een kruispunt, vloog een van de binnenbanden er uit. Later was Jan Tukkers chauffeur. Op een zekere dag deed de bus het niet meer, het was bij de Heiboer achter Ootmarsum, er was geen telefoon in de buurt en het regende hard. Jan leende in de buurt een fiets en ging daarop naar Ootmarsum naar Heisterkamp, waar men telefoon had. Van daaruit belde hij de eigenaar van de bus, Hein Mensink, op. Jan kwam kletsnat terug op de fiets en even later arriveerde Frans Hagel, die in die tijd bij Mensink werkte. Frans bekeek het eens even en kwam er al vlot achter dat Jan, de chauffeur, de benzinekraan dicht had laten zitten. Hoe hij dat voor elkaar heeft gekregen, snap ik nou nog niet.

H. Asma.

(wordt vervolgd.)

Het verleden mag wel blijven leven
Als het maar niet alleen de toon aangeeft
Dan zal het zijn om het even
Of het verleden 12 maanden of 12 eeuwen heeft.

Nu de donkere dagen voor Kerstmis naderen beginnen veel mensen uit te kijken naar de *Illex-aquifolium*. Ja, een moeilijk woord, maar blijft u rustig zitten, u hoeft er heus geen woordenboek op na te slaan, want het is de gewone, scherpe of groene hulst, een veel geziene verschijning in onze bossen en tuinen. Dit is in ons land de meest aangeplante hulst. Er zijn momenteel verschillende soorten hulst. De laatste jaren zijn er veel cultivars gekweekt. De meeste hiervan verschillen van de gewone hulst, doordat ze grotere bladeren hebben met minder stekels en grotere bloemen en vruchten.

Van de bij ons aangeplante *Illex-aquifolium* is de kelk vier tot vijftandig en de bloemkroon vier- tot vijfdelig met vlak uitgespreide slippen (stervormig). De meeldraden en de stempels zijn in gelijk aantal als de kroonslippen. Meestal zijn in sommige de meeldraden, in andere de stampers onvruchtbaar. Ze zijn dus eigenlijk eenslachtig. Daar alle bloemen op éénzelfde struik gelijk zijn, is de hulst tweehuizig. Vliegen bevorderen de kruisbestuiving. De rode en soms gele vruchten, worden door de lijsterachtigen, zoals de merel, gegeten, meestal pas wanneer de grond met sneeuw bedekt is. De mannetjeshulst kan alleen pronken met zijn bloemen en moet het verder zonder kralen doen. De bloeitijd van de hulst is in mei. Wanneer we de bloemen dan eens goed bekijken, zien we dat ze niet allemaal gelijk zijn. Het valt ons dan meteen op dat er verschil in de bloem bestaat. Bij de ene bloem zien we groene stampers en bij de andere alleen vier meeldraden. Dit is dus het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke bloemen. De takken van de hulst kunnen heel lang goed blijven zonder water, zodat je ze al ver voor Kerstmis kunt plukken. De scherpe getande, glanzende groene bladeren blijven, in tegenstelling tot bladeren van andere

bomen, soms wel enkele jaren aan de boom zitten voor dat ze afvallen en door nieuwe worden vervangen.

De hulst groeit het liefst op schaduwrijke plekken. De harde wasachtige bladeren van de hulst zien er altijd glanzend groen uit. Moeder natuur heeft dit vanzelfsprekend niet voor niets gedaan. De mooie glans heeft de boom ongetwijfeld om ervoor te zorgen dat 's winters, als de grond bevroren is, geen vocht via de bladeren kan verdampen. Het water dat in de hulstboom circuleert, kan zodoende heel lang gebruikt worden. Daarom blijven de takken, wanneer ze eenmaal afgeplukt zijn, zo bijzonder lang goed dat ze overal in West Europa en zelfs in Amerika als kerstdecoratie worden gebruikt.

De scherpe doornachtige stekels zitten niet voor niets aan de hulst. Dit is om vraatzucht te voorkomen door koeien, herten en reeën. Zo heeft de natuur, zoals altijd, overal in voorzien en alles keurig geregeld. Als we de hulstboom eens nader bekijken zien we dat hoe hoger de bladeren aan de boom zitten, hoe minder scherp deze gekarteld zijn.

Het hout van de hulstboom is hard en fijnvezelig en wordt onder andere gebruikt voor houtdraaijerij, bij inlegwerk en gravures. In mijn jeugd gebruikten wij de hulst voor het snijden van houten ballen voor de klootschieterssport. Dit gebeurde meestal op de winteravonden. Wij zaten dan op de deel, bij een petroleumlampje, want elektriciteit was er toen nog lang niet overal. Wij waren daar soms avonden druk mee. Zodra de houten ballen mooi rond gesneden waren werden er gaten ingeboord, welke met lood gevuld werden. Voor deze mooie sport werd menig hulstboom door ons geveld.

Zo is de hulst een welgeziene en veel besproken boom waarvan de takjes met hun helder rode kralen bij ons en elders als traditionele kerstversiering gebruikt worden. Er is bijna geen Kerstmis denkbaar zonder deze prachtige takjes hulst, waarmee wij onze huiskamers plegen te versieren.

Naast die mooie takjes hulst prijkte vroeger in bijna ieder katholiek gezin de kerststal. Na het midden van de jaren dertig van deze eeuw heeft de kerststal langzamerhand plaats gemaakt voor de kerstboom. Voor veel mensen is de kerststal onafscheidelijk verbonden met de kerst-

boom. Dit is een frapant gegeven, want beide hebben in principe niets met elkaar te maken. Elk heeft een eigen oorsprong en betekenis. Gaat de uitbeelding van Jezus Christus terug tot de tweede eeuw, het begin van de "boomviering" is daartegen niet meer na te gaan. De kerstboom, zoals die in onze kamer staat, zou eigenlijk joelboom moeten heten, omdat hij teruggaat op het joelfeest van onze Germaanse voorouders. Dat joelfeest was een vruchtbaarheidsfeest, een dodenfeest en een zonnefeest. Het hoogtepunt van het joelfeest was op 25 december, de donkerste dag van het jaar.

Onze voorouders offerden destijds vruchten van de binnengehaalde oogst aan hun goden door ze op te hangen aan de joelboom. Allerlei soorten vruchten werden aan de boom opgehangen. Omstreeks 1880 gingen glasblazers van Thüringen een nieuw procedé toepassen voor verzilvering van glazen voorwerpen. Men blies glazen appels en noten en kleurde die meestal rood, de kleur van de vruchtbaarheid. Sinds die tijd zijn de echte appels, noten en andere vruchten verdrongen door verglaasde voorwerpen, zoals wij die nu in onze kerstboom aantreffen.

Zo vieren wij ieder jaar opnieuw Kerstmis. Voor mij is het altijd weer een van de mooiste feesten van het jaar. Een feest dat je samen met je gezin, op een gezellige manier, in huiselijke kring doorbrengt.

Ik stel me zo voor, Kerstmis met een flink pak sneeuw, ijzige kou, zittend bij het knappende haardvuur en kijkend naar de tintelende kaarslichtjes in de kerstboom. Op tafel verschillende soorten wildbraad versierd met een takje hulst en daarbij een heerlijk glas wijn, terwijl sfeervolle kerstmuziek en kerstgezangen vanuit de luidspreker door de kamer klinken.

Kerstmis is een feest dat wij hier gelukkig in vrijheid, vrede en zelfs in overvloed kunnen vieren. Het is een feest dat ons steeds weer ontroert. Een feest ook, dat steeds opnieuw de tegenstelling in de wereld laat zien, onze overvloed tegenover de hongerige mensheid, de armoede, de ellende, de onvrijheid, de onmenselijke apartheid en de rechteloosheid elders in de wereld.

In de Kerstnacht zullen de prachtige klokken van de Sint Nicolaaskerk beieren en zal het geluid van de midwinterhoorns hun roep over de velden doen klinken om de

gelovigen uit te nodigen de geboorte van het Kerstkind te komen meevieren.

Diep ontroerd door het jubelende klokkengebeier en de prachtige klanken van de midwinterhoorns trekken de gelovigen in grote getale naar de kerk. Spoedig is de kerk geheel gevuld met biddende mensen, die samen met de priester het peur Natus est beleven.

Prettige feestdagen toegewenst.

W.A.J.Nijhuis.

In een samenleving
onder spanning
is het soms moeilijk
de zin
van het menselijk bestaan
tot bloei te
laten komen.....

WINTERTIJD

De wintertijd met veelal donkere luchten
Doet menig mens in stilte soms verzuchten.
"O, Schepper van deez grote aarde",
laat ons toch deze tijd ook schatten naar
zijn waarde.

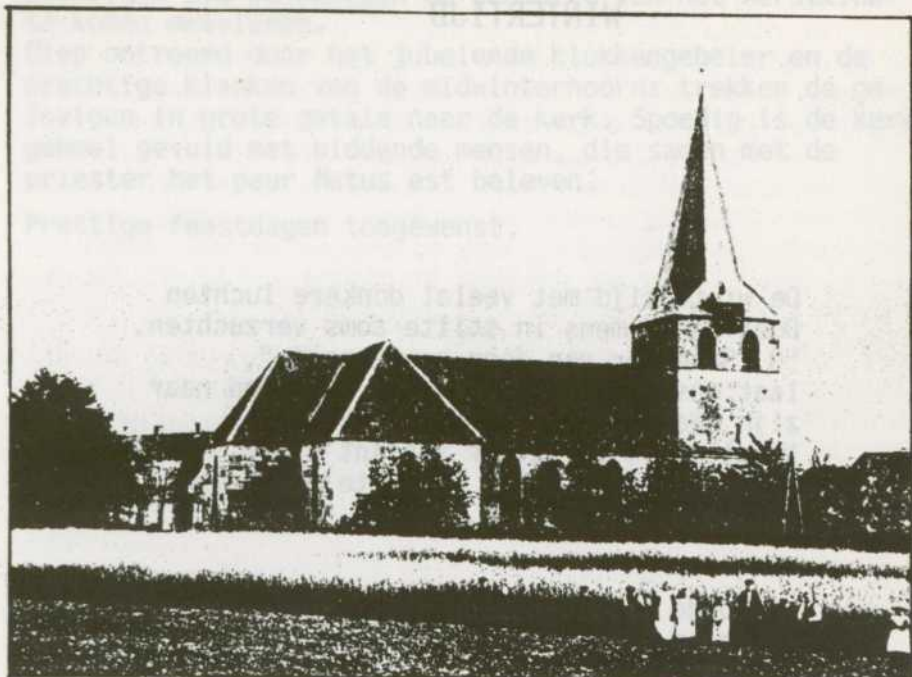
Nu alles in de natuur schijnt af te sterven
weetiedereen dat wij na korte tijd weer
bloemen zullen erven.

Het oude jaar hangt aan een zijden draad
nog even en het zal geruisloos vallen.
Om zich te voegen bij de honderdtallen
waar Vader tijd al niet meer over praat.

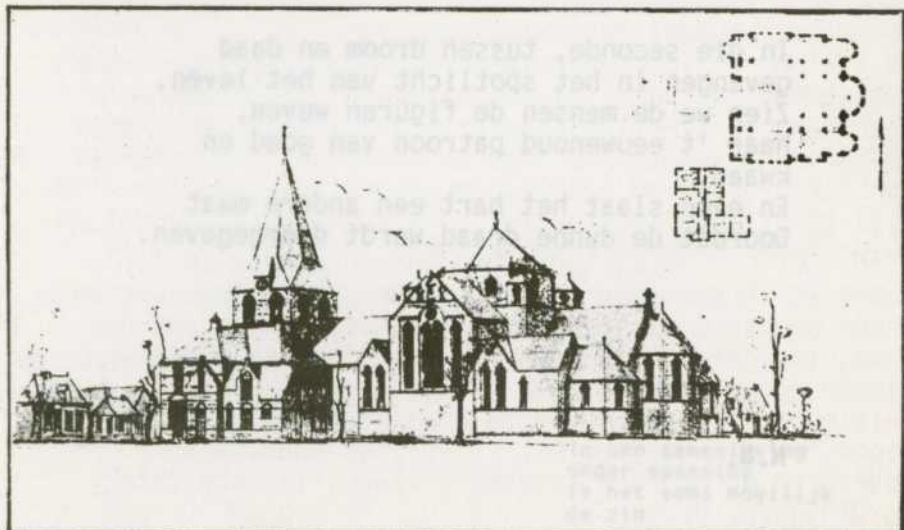
In die seconde, tussen droom en daad
gevangen in het spotlicht van het leven.
Zien we de mensen de figuren weven,
naar 't eeuwenoud patroon van goed en
kwaad.

En even slaat het hart een andere maat
Doordat de dunne draad wordt doorgegeven.

N.N.



De St.Nicolaaskerk te Denekamp, vóór de verbouwing van 1912, zoals die in 1810 is vergroot.



Tekening van de (ver)nieuwbouw van de St.Nicolaaskerk (1910).

UIT DENEKAMPS KERKGESCHIEDENIS

(VII)

kerstmijmeringen

Wanneer je op een donkere winterdag, rond de tijd van Kerstmis in het oude gedeelte van onze Sint Nicolaaskerk zit, komen er wel eens gedachten en vragen bij je op. Zoals: welke mensen hebben zoal in deze oude kerk gebeden, gezongen, gerouwd en hun kerkelijke feesten gevierd. Wie waren het, die in de afgelopen zeven eeuwen deze kerk hebben gevuld, met name tijdens al de kerstfeesten, die in die lange tijd hier zijn gevierd.

De oude Bentheimerstenen muren, zij hebben al die generaties Denekampers zien komen en al die kerstdagen en -nachten hebben ze meegemaakt. Ongetwijfeld waren er vredige en rustige bij, maar zeker waren er ook onrustige, angstige en van oorlog en strijd gevulde kersttijden bij. Ze hebben de mensen zien komen in de koude en natte kerstnachten, van heinde en ver, uit de buurtschap, uit Beuningen en Noord Deurningen. Vaak door hopen sneeuw over bevroren watervlaktes of in minder koude maar natte winters moeizaam doorwaadbare plaatsen zoekend omdat de Dinkel een groot gedeelte van Denekamps omgeving blank had gezet.

Gaan we terug in de tijd naar een jaar tussen 1250 en 1300 -het preciese jaar weten we niet- maar in die zomer was het stenen kerkje gereed gekomen en voor het eerst konden de boeren, die toen het gros van de bevolking uitmaakten, met hun vrouw en kinderen Kerstmis vieren in hun eigen echte kerk.

Wellicht hebben ze voor die tijd al een kleine houten kapel of iets dergelijks in gebruik gehad, maar hun ouders en grootouders hebben vermoedelijk nog gekerkt in Oldenzaal of in Ootmarsum. Ook hadden ze nu voor het eerst een eigen pastoor, waarvan we de naam niet weten. Het kerkje zal schaars verlicht zijn geweest, met

kaarsen gemaakt van was, die verschillende boeren elk jaar moesten leveren. Deze verplichting hadden zij of hun pachtheren op zich genomen bij de stichting van de nieuwe parochie.

Kwamen ze ook toen al samen in de kerstnacht, om de drie missen achter elkaar bij te wonen, de nachtmis, de dage-raadsmis en de dagmis? Misschien alleen diegenen die niet al te ver van de kerk woonden?

De pastoor moest de plechtigheden alleen verrichten, een vicarius of kapelaan was er nog niet in die jaren, daarvoor was de parochie te klein.

Er waren nog geen klokken, die de mensen naar de kerk riepen. Het is mogelijk dat men in die tijd een midwinterhoorn voor dat doel gebruikte.

Het zullen sobere diensten geweest zijn, walmende kaarsen, een koude kerk zonder een zangkoor, zoals we dat nu kennen en zonder een orgel want daarvoor zal het geld in die beginperiode ook wel ontbroken hebben.

De kerstliederen die we nu kennen stammen meest uit latere tijden. Maar men zal andere gekend hebben. Want vanaf de tiende eeuw bestaan die al. Misschien zong men wel het aloude kerstlied dat men in Oldenzaal nu nog zingt "Eyn kindelin so lobelich" dat wel ongeveer stamt uit die tijd. Men denkt dat dit lied vroeger in heel Twente werd gezongen.

Met hoevelen zullen ze geweest zijn, honderd misschien wel of toch minder, het kerkje was toen nog maar klein. Banken zullen er nog niet zijn geweest. Velen van de aanwezigen zullen geholpen hebben met de bouw, hetzij door de stenen te halen uit Gildehaus of Bentheim, hetzij als metselaar, speciemaker, opperman of door te werken met primitieve schoppen en houwelen. Hoe en wat baden deze mensen toen? Lezen konden ze niet. Waarschijnlijk kende men wat korte gebeden, die men telkens herhaalde. Zeker kenden deze mensen het aloude gebed "het Onze Vader".

We slaan dan ruim anderhalve eeuw over en komen in de eerste helft van de vijftiende eeuw. De kerk was te klein geworden voor het groeiend aantal gelovigen en werd met de hulp van vele dorpelingen uitgebreid. Ze werd nu ongeveer twee maal zo groot. Het achterste gedeelte, dat nu aan de toren grenst, is er toen bij aangebouwd.

In die tijd is ook de eerste klok gegoten en voor het eerst luidde in Denekamp een kerstklok, waarschijnlijk nog vanuit een houten stellage of klokkestoel, want de toren moet pas een halve eeuw later tegen de kerk aangebouwd zijn.

Inmiddels hoefde Lubertus Averhof, de pastoor, het werk niet meer alleen te doen, want in 1436 werden er fondsen bijeengebracht voor een vicarius, welke de pastoor moest assisteren, maar die ook het kosterwerk moest doen.

In deze tijd zullen er ook wat meer mensen de kerk zijn gaan bevolken, die niet meer alleen leefden van wat de grond opbracht, maar wat kleine handelaren waren, ambachtslui en misschien jagers en vissers. In de kerk zal het nog net zo koud zijn geweest als in vroegere tijden.

In het dorp zelf zullen inmiddels enkele verharde stegen en paden zijn ontstaan, maar meer buitenaf zullen de beken en vooral de Dinkel in regenrijke winters wel voor de nodige overlast hebben gezorgd, zodat vele boeren hun Kerstmis wel thuis zullen hebben doorgebracht. Het kerkbezoek moest maar wachten tot de vorst de kerkpaden en andere zandweggetjes weer begaanbaar had gemaakt.

We slaan nu ruim een halve eeuw over en komen in het jaar 1506. Denekamp kreeg nu zijn tweede vicarius of kapelaan. Deze kreeg naast ook andere werkzaamheden de opdracht om het orgel te bespelen. In die tijd zal de parochie zijn eerste orgel hebben gekregen. Misschien is het orgel in die kerstnacht wel voor het eerst gebruikt. Al zullen de klanken naar onze begrippen niet zo wel-luidend zijn geweest, die uit dat orgeltje kwamen. Voor de eenvoudige mensen van toen, die het moesten doen met de geluiden van wind, water, donder, van vogels en van hun eigen beesten, zal het toch een hele gebeurtenis zijn geweest. Pastoor is dan in Denekamp Johan van Epe of mogelijk Dirck ter Becke.

Zeker is laatstgenoemde hier pastoor in het jaar 1533. Want dan vindt men in zijn huis "ketterse" boeken. We zijn dan inmiddels in de tijd van de kerkhervorming beland. De pastoor wordt voor een of meer jaren naar Leuven verbannen en de Denekampse gelovigen zullen enkele kerstfeesten met een andere pastoor hebben moeten vieren. De bisschop van Utrecht heeft zeker snel voor een vervanger gezorgd, bang dat hij was dat de verbannen pastoor al iets van zijn opgedane kennis zou hebben ver-

spreid.

Maar rond 1600 had Denekamp jarenlang geen eigen pastoor. Een vicarius was er nog wel. Wellicht kreeg deze, tijdens de drukte rond de hoge kerkelijke feestdagen, zoals met Kerstmis, hulp van "rondtrekkende" geestelijken of van paters uit kloosters in de buurt.

In elk geval zullen er onrustige kerstfeesten bij zijn geweest in die jaren van de tachtigjarige oorlog. Spaanse zowel als Staatse troepen lagen hier in de buurt en van tijd tot tijd werden stad en land afgestroopt om aan voedsel of geld te komen. Ook Denekamp zal zijn deel van de plunderingen en afpersingen hebben meegekregen.

In 1613 zorgden de Denekamper boeren er zelf voor, dat ze weer een pastoor kregen. Ze haalden uit het bisdom Münster een zekere Andres Bruggink, een soort compromisfiguur. Het was geen katholieke pastoor, maar ook geen hervormde, maar een gehuwde Lutherse. Met deze pastoor als voorganger hebben de Denekampers een twintigtal jaren hun kerstdagen kerkelijk gevierd. Droeg hij de mis op en klonken de Gregoriaanse gezangen door de kerk? Of ging deze Bruggink voor op een meer "protestantse" manier? De oude stenen "zagen" en "hoorden" het, maar kunnen ons niet vertellen, hoe het is geweest.

Tijdens de kerstdagen -en nachten van de jaren 1633 en 1634 zullen deze stenen zich eenzaam gevoeld hebben. Want de kerk was gesloten omdat Bruggink weigerde zijn ambt neer te leggen en plaats te maken voor een "echte" hervormde dominee.

Met Kerstmis 1635 was er weer leven in de kerk. Maar nu waren de oude gezangen en Latijnse gebeden verdwenen en klonken er psalmen. Dominee Palthe zal een lange preek hebben gehouden, waarin hij het aloude kerstverhaal aan zijn, meest nog ongeletterde gelovigen, vertelde en uitlegde. De kerk zal in die beginperiode van de hervorming misschien wat minder vol zijn geweest dan in vroegere jaren, maar velen die katholiek bleven of twijfelden zullen het een tijd lang hebben aangekeken en zullen gewoontegetrouw met het ter kerke gaan in hun eigen vertrouwde dorpskerkje zijn doorgegaan. Daarvan getuigt ook het feit dat de eerste twee dominees nog jarenlang katholieke kerkmeesters hadden.

In 1672 en 1673, toen de bisschop van Münster hier de lakens uitdeelde, verdween de dominee voor enkele jaren uit de kerk en droeg pastoor Hetterman weer enige jaren de nachtmis op tijdens de kerstdagen.

Dan komt er een periode van ruim een-en-een kwart eeuw, waarin de ene dominee de ander opvolgt.

Tegen het einde van de 18e eeuw volgt er weer een tijd van onrust. De Fransen trekken op en door deze streken trekt allerlei vreemd volk. Ongeregelde legertjes en vluchtelingen, waaronder veel gespuis. De kerk is enige tijd in gebruik als hospitaal en in de winter is een groot gedeelte van de inventaris gebruikt als brandstof: de orgeltrap, het doophekje en de "gestoeltes" van de adellijke families.

Het zal wel enkele jaren hebben geduurd voor de diensten weer in een, in de oude staat gebrachte kerk, konden plaats vinden.

Op 30 november van het jaar 1809 moest dominee Van der Haar met zijn gelovigen voorgoed de oude kerk verlaten. De katholieke Denekampers kregen haar weer in bezit en begonnen de kerk meteen te verbouwen en te vergroten, of ze de kerstmis, enkele weken erna, reeds in deze kerk hebben gevierd? Waarschijnlijk hebben ze toen voor het laatst de schuurkerk, die stond aan wat nu de Wilhelminastraat heet, gebruikt en stond de oude kerk in die kerstnacht leeg en verlaten.

Daarna klonk honderd jaar lang het "Puer natus est", als de beginzang van de dagmis van Kerstmis, door de in 1810 gereed gekomen verbouwde kerk. Onder de kerkgangers van toen doemen zo langzamerhand wat vertrouwde en min of meer bekende figuren op, onze overgrootouders; onze grootouders en misschien al onze ouders.

In het begin van deze eeuw, rond 1910, blijkt de kerk opnieuw te klein te zijn voor het groeiend aantal gelovigen en volgen er vermoedelijk twee kerstvieringen buiten de oude kerk in het midden van het dorp. De katholieken gebruikten in die tijd namelijk een houten noodkerk aan de Wilhelminastraat.

In 1912 vierden de katholieken van Denekamp hun eerste Kerstmis in een kerk, zoals die er nu ongeveer nog uitziet en beginnen de kerkelijke kerstvieringen, die de

wat ouderen zich nog zullen kunnen herinneren. De nacht-
mis begon om vijf uur 's morgens, drie missen achter
elkaar. Vervolgens om 7 uur en om 9 uur telkens opnieuw
drie missen.

Tot slot belanden we dan in onze eigen tijd. Geen slechte
wegen of rovende en brandschattende legers, geen over-
stroomde Dinkel of andere moeilijkheden, beletten de
gelovigen van nu om Kerstmis kerkelijk te vieren in
onze -voor een deel oude-Sint Nicolaaskerk.

En hoe zal het zijn over honderd jaar of over weer
zevenhonderd jaar? Zullen die oude Bentheimer stenen
muren dan onze nakomelingen ook nog steeds zien komen,
met name in al die kerstnachten, die er nog zullen
volgen?

H.Asma.

(wordt vervolgd)

Het bekijken van monumenten
als stille getuigen van het verleden
voert je gedachten
vaak ver terug.

Het was een mooie meinacht. Ik lag in bed, luisterend naar de kikvorsen, maar ik kon de slaap niet vatten. Ik wist dat deze maand een vrouwtje voor de vierde maal haar kindje verwachtte, maar allang de hoop had opgegeven. Er waren al drie kindjes geboren, allemaal te vroeg. Een geneeskundige en verloskundige moesten uit de stad komen en als die er eindelijk waren, was de levensgeest reeds geweken, omdat de temperatuur te laag was. Ik kende dat gezin en had het de laatste tijd regelmatig bezocht. Ik had het aangespoord bij de eerste verschijnselen terstond alarm te slaan en mij te halen.

Toen ik dan half ingedommeld was ging de bel en door het half open raam hoorde ik een man zenuwachtig roepen: "Zuster, kom gauw, ik bin t". Nu wist ik nog niets. Wel was ik onmiddellijk klaarwakker. Ik was zo in de kleren, belde de dokter op, stuurde die man weer naar huis en zei hem dat ik er binnen korte tijd ook was.

Mijn zuster moest er ook uit en mee, die moest voor de warmte in de grote keuken zorgen.

Ik pakte het befaamde wattenpakje voor noodgevallen: een groot stuk watten met twee openingen erin voor de eerste warmte.

Dan op weg, alle pedalen gingen ons niet snel genoeg rond. Dit keer moest het kindje leven. Ik had er vertrouwen in.

De vrouw was zeer gelukkig dat we er zo snel waren.

Mijn zuster zorgde dadelijk met hout en papier dat het fornuis goed brandde. Zo'n oud fornuis, wat men nu anno 1986 niet meer kent. De aanstaande vader was nergens te vinden. Op onderzoek uitgaande ontdekte ik hem in een donker hoekje van de "oalde schop", nerveus trekkend aan de sigaret.

Inderdaad, we waren geen minuut te vroeg. Het kindje werd geboren, ik schrok even: een klein wezentje van

amper twee pond, zo'n teer en bros beetje leven op de grens van leven en dood. Maar het leefde en het hilde. De moeder hilde van de weersomstuit, want nog nooit had zij een van haar andere kinderen horen huilen, omdat die allen te vroeg waren gestorven. Zij kon haast niet geloven, dat het kindje leefde. Mijn zus was druk bezig en ik hield dat kleine ding zolang in een badje met lauwwater tot het aangenaam was in de keuken.

Opeens kreeg ik een ingeving: de oven. Mijn zus bleef toen even bij "oons jong" en ik trok die oven los, haalde de plaat naar voren. Ik legde voorzichtig het kindje op de plaat van de oven en schoof het er wat in. Met mijn elleboog kon ik precies voelen hoe warm de oven moest wezen. Mijn zus bleef er bij staan en ik verzorgde verder de moeder, die nog steeds hilde. "Huil gerust uit", zei ik haar, maar wees ook blij, dat je een mooi beweeglijk zoontje hebt.

Daar hoorde ik opeens de dokter aankomen over de deel. Hij had de deur nog maar net open of hij vroeg: " 't kindje weer dood, zuster?" "Wat dood, kijkt u maar eens",... en ik trok de plaat uit de oven, waar hij een piepstemmetje hoorde, net een jong katje.

"O, zuster, wat fijn, zoiets heb ik in mijn hele praktijk-tijd nog nooit meegemaakt", zei de dokter en feliciteerde mij. Daarna ging hij gauw naar de moeder, die natuurlijk haar geluk niet op kon.

De dokter kwam voor bijzondere gevallen altijd vragen: "Zuster, wat zöl wiej doon met zo'n klein ding?" "Ja, dokter, ast in leavn zal blienv, dan doadelijk in de couveuse". En dit gebeurde dan ook. Even belde hij met het ziekenhuis en direkt konden we er met de auto naartoe. Ons "Eskimootje" werd op een kussen gelegd, tussen twee kruiken. Ondertussen haalde mijn zus de jonge vader uit de schuur. Die wilde het maar niet geloven. Mijn zus bleef bij de moeder en wij gingen met het kindje naar het ziekenhuis, waar zijn kamertje al lekker warm was.

Ik had zijn voetje nog gauw even gepast in een lucifersdoosje en het paste precies in het laadje.

Twee maand moest het er blijven. Daarna mocht het naar zijn geboortehuis.

Zo'n bevalling op het platteland kan men nooit vergeten.

E.Bos-Hermelink.

(wordt vervolgd)

REIS NAAR LONDEN IN 1851

(III)

Vandaar zijn wij naar de beurs gegaan om de zone-clips te zien; dezelve was echter niet bijzonder mooi daar het niet zeer duidelijk was en vooral niet donker men merkte maar op dat het iets donkerder was dan gewoonlijk op verscheidene plaatsen was het gaz opgestoken maar zulks was in het geheel niet noodig geweest. Na gegeten te hebben in London Coffee-house waar wij een perfect diner hadden zijn wij naar St. James theatre gegaan. De fransche comedie waar wij madame Rachel gehoord hebben in Adrienne Lecouvreur zij speelde zeer mooi voor al bij enkele tusschenpoozingen tegen het einde viel zij flauw hetgeen zeer aardig was daar hierdoor verwarring op het toneel kwam er sprong een heer met een spanbroek en een klein hoedje op van achter de coulises om haar te helpen en de gordijn wilde niet neer waarop het publiek begon te applaudiseren tot groote ergenis van een paar achter mij zittende Franschen die zulks zeer onbeleefd vonden. St. James theatre is geen groot maar een zeer lief theatre het is niet druk bezocht omdat de Engelschen over het algemeen weinig fransch verstaan. Wij ons dien avond gekleed hetgeen niet noodig was geweest maar in de opera moet men een rok aanhebben daar men anders niet binnen gelaten wordt.

Den volgenden dag (Dinsdag 29 July) zijn wij de national gallery gaan zien waar veel schilderijen portretten van Rubens, van Van Dijk Maas enz. ook van Italiaansche meesters. Zeer mooie schilderijen er was ook een expositie van schilderijen van alleen Engelsche levende meesters deze waren zeer mooi ook en zeer groot in getal. Dit afgezien hebbende zijn wij gaan zien een groote globe daar expres een huis omheen was gebouwd men ging er met een trap in er waren vier verdiepingen in er was een man hier en daar die de landen aanwees en er een uitlegging bijvoegde waar ik echter het in het Engelsch niet veel van verstond. Vandaar zijn wij gegaan naar de tentoonstelling waar het zijnde een shillingdag zoo vol was dat men niet veel konde zien er waren dien

dag over de zeventig duizend menschen dit was vooral hinderlijk in de hoofdgangen. Dien dag waren verscheiden fijne standbeelden en groepen in marmer toegedekt de gordijnen welke om de diamanten en sommige standbeelden hingen om het licht er op te doen vallen waren weggenomen omdat zij teveel plaats innamen, alleen in de gangen waar de stoffen zijde enz. was daar was een eenigszins minder druk maar waar iets van belang te kijken was zoo vol dat men er warm van werd; ik heb toen voornamelijk gezien naar het zilverwerk dat bril-lant mooi was. Er waren groote en mooie stukken als: groepen met paarden enz. die brillant waren. Ook was zeer mooi de Engelsche nagemaakte bloemen, een bloemenkenner zelf zoude zweren dat het natuurlijke bloemen waren zoo juist waren dezelve nagemaakt de Fransche waren lang zoo mooi niet. Des avonds na den eten zijn wij naar de Polytechnic institution gegaan die zeer aardig was om te zien. Er waren daar allerlei dingen alle instrumenten in het klein enz. modellen van schepen, een duikerklok waar ik in geweest ben het was een raar gevoel vooral in de ooren waar het een weinig pijn deed, toen ik er weder uitkwam ontmoette ik de Heer Sandberg uit Zwolle die ook naar Londen gegaan waren. Zij dorsten echter niet in de duikerklok te gaan. Er was ook een man die allerhande in glas blies. Dan was er eene zaal waar eerst een explicatie of les van het harpspel gehouden werd, daarna werd er in Chambre obscure de zon-neclips vertoond en naderhand nog andere zaken.

(Woensdag 30 July) Na het ontbijt zijn wij naar de St. Paulskerk gegaan eene groote kerk in het midden koepel-vormig gebouwd met verscheidene standbeelden, graftomben en monumenten, in dezelve is merkwaardig de bibliotheek. De whispering gallerij of fluistergalarij welke rondom het begin van het koepeldak der kerk loopt van binnen, wanneer men naar beneden ziet dan ziet men in de kerk. Wanneer men tegenover elkander staande met de mond tegen de muur spreekt zacht dan kan men elkander duidelijk verstaan terwijl men niet met de mond tegen de muur staande op dien afstand hard sprekende naauwelijks het geluid hoort. Toen zijn wij naar boven geklommen tot in de balk of top dit was onbegrijpelijk hoog. De eerste gale-rij om de top heen was 400 voet hoog op het bovenste had

men een mooi gezigt in de rondte men zag dan zulk een gewiemel in de straten van Londen dat het naar een mie-rennest geleek, toen echter weder af wilde klimmen werd ik op het gezigt der steile trappen zoo duizelig dat ik er eerst niet weder afkomen konde na lang martelen is zulks eindelijk gelukt nooit heb ik echter banger oogenglikken gehad als toen daar ik zoodra ik naar beneden zag op het punt was van te vallen.

Vandaar zijn wij gegaan naar de Westminsterabbey dit is een prachtig gebouw in den gothischen stijl gebouwd vol kapellen met graftomben en monumenten er was er een dat zeer mooi was het was een moeder met een kind op een marmer blok waarin eene deur waarin de dood kwam naar boven tastende dat kind zocht te grijpen. Deze is de mooiste graftombe die er was en dezelfde is tevens zeer beroemd als kunststuk. Deze kerk is zo vol van monumenten enz. dat men wel een dag noodig had ze allen te bezien. Tegenover de Westminsterabbey zijn de nieuwe Parlements-huizen welke ook in gotischen stijl gebouwd zijn. Het huis der Lords is een zaal die het prachtigste wat men zich kan bedenken kan te boven gaat alles tot de deuren toe is zwaar verguld met de wapens der pairs versiert het ameublement is goud met rood evenals de troon der Koningin de glazen zijn allen beschilderd in een woord het is onbeschrijfelijk prachtig.

Wij hebben toen ook eene zitting van de House of Commons bijgewoond die zeer aardig was daar spraken Lord John Russel, de minister van Financien enz. maar ik konde er niets van verstaan, wanneer iemand begon te spreken nam hij zijn hoed af welke hij na gesproken te hebben weder opzette, deze zitting was in het oude parlamentshuis eene lelijke kleine zaal dit zal afgebroken worden. Toen hebben wij Westminsterhall gezien een oud gebouw vroeger tot parlamentshuis gebouwd maar nooit gebruikt, daar is Karel I onthoofd.

Dit gebouw is merkwaardig door deselve dak dat 270 voet breed is en door geen enkele pilaar ondersteund is, vandaar zijn wij door regentstreet gewandeld de mooiste straat uit Londen huis aan huis de prachtigste winkels des avonds allen met gas verlicht sommigen met negen en tien gaspijpen. Toen zijn wij gegaan naar de Zoological gardens welke zeer groot zijn maar mij met het oog op de verscheidenheid van dieren niet is medegevallen. Ik

vond het alhoewel veel grooter niet zoo mooi als Artis te Amsterdam; mooi zijn er de groote slangen, waarvan er eene bijzonder groot is, de Cameleons, de Giraffen die zeer mooi zijn en de hippopotomus een vreemd dier een soort van een nijlpaard het is van ligchaam wel zoo groot als een olyphant heeft kleine pootjes en is meest in het water er is een egyptenaar bij die het aan zich gewend heeft. Van deze tuinen Regentpark doorwandele overviel ons een stortregen zoodat voordat wij een cab konden krijgen wij doornat waren en mijn hoed een pet was geworden zoo was hij in elkander geregend. Na een cab gevonden te hebben zijn wij ons gaan verkleeden en hebben ons daarna naar her Majestys Theatre gewoonlijk de Italian Opera genoemd begeven. Deze schouwburg is een der grootsten der wereld en wordt na die te Milaan voor de grootste gehouden en dezelve is niet bijzonder mooi maar heeft een onnoemelijk aantal loges; men moet een rok enz. aan hebben anders wordt men niet toegelaten de prijs is in de pitt ten shillings six pence, anderhalf pond in de box enz. er werden drie stukken uit operas opgevoerd zeer mooi waarin de beroemde zanger? gezongen heeft ook danste toen in le pas des Sylptrides de beroemde danseres madame Taglioni het toneel zelve is ook zeer groot er kwamen zeer veel paarden op en ik geloof wel enige honderden soldaten. Het verwonderde mij de Koningin er geen aparte loge heeft gelijk zij trouwens in geen een theatre heeft in Engeland.

H.J.B.Roessingh Udink

(wordt vervolgd)

JEUGDHERINNERINGEN AAN MEESTER BERNINK

Door de viering van mijn 40-jarig priesterjubileum in Denekamp dit jaar, kreeg ik opnieuw weer meer contact met mijn geboorteplaats. Hoewel ik veertig jaar zonder onderbreking in het buitenland leef en werk, spreek ik van alle talen mijn moedertaal "de Twentse sproak" nog steeds het beste. Alle andere talen, ook het Nederlands, moest ik in de school leren. Met mijn moedertaal ben ik geboren. Het enige verschil is, dat ik de geleerde talen meestal zonder fout kan schrijven, echter niet mijn moedertaal. Je moedertaal voel je in het binnenste van je wezen! Alle andere talen staan er buiten.

Zo was het volgens mij ook met Meester Bernink, bij wie ik in de tweede klas van de jongensschool zat. Hij was een echte Tukker, stoer op de eerste blik zoals alle Tukkers, maar "zuverlässig" zouden de Duitsers zeggen: je kunt er op aan! En wat hij belooft, doet hij ook!

Zo beloofde Meester Bernink mij en een paar andere jongens eens dat hij op de schoolvrije woensdagmiddag met ons zou gaan fietsen. En hij deed het ook! Zeker niet slechts eenmaal! Hij nam ons mee naar het Lutterzand, naar de greune Stet, naar de Vrijdiek, in de Riest en overal heen, waar het zo mooi is in het Denekampse landschap.

Ik herinner mij, dat hij ons van alle vogels, insecten, bloemen en stenen vertelde en dat hij er vaak een passend klein verhaaltje bij had, dat hij zelf uitgevonden had. Jammer, dat ik ze allemaal ben vergeten. Hij zong alle vogels na. De gieteling zingt acht wijsjes, zei hij en hij zong ze alle acht. Van de wielewaal weet ik nog, dat hij graag bij de boeren aan de kersen ging. "Hendrik Ekelhof, ik pluk die de riepen of!" zong Meester Bernink hem na ofwel: "Ik heb vief kale jongn!"

De Meester was een strenge meester. Als hij je met zijn volle baard aankeek (zodat wij hem een in Denekamp bekende bijnaam gaven) dan werd je doodstil en was je de braafste jongen van de klas.

Natuurkennis met hem was onze liefste les. Hij liet het

leeuwenbekje de mond openen en toonde ons aan de paarse wikken de "zwaluwen", die op een rijtje aan een draad zaten, zoals toendertijd op de draden van de bovengrondse elektriciteitspalen. "Adam en Eva in het paradijs" liet hij ons ook zien bij de riddersporenbloem. Hij nam ons mee naar de Puntbeek, om ons op de ijsvogel opmerkzaam te maken, toen er nog visjes in de beek waren.

Ik zei al, dat hij streng was. Als je om twee uur 's middags in de klas kwam, moest je eerst je handen op je lessenaartje leggen. De meester ging dan met een "gerretje" door de rijen en o wee als je vuile handen had!

Voor de natuurkennisles brachten wij allerlei bloemen en grassoorten mee. Hij vertelde ons dan over de bloemen en hoe mooi toch bijvoorbeeld het bescheiden herderstasje was. Zoals alle kwajongens deden we ook wel eens brandnetels tussen de planten. Maar de Meester liet zich niet "neppen". Hij pakte en streelde de brandnetels van onder naar boven en vertelde wat je allemaal voor je gezondheid met brandnetels kon doen.

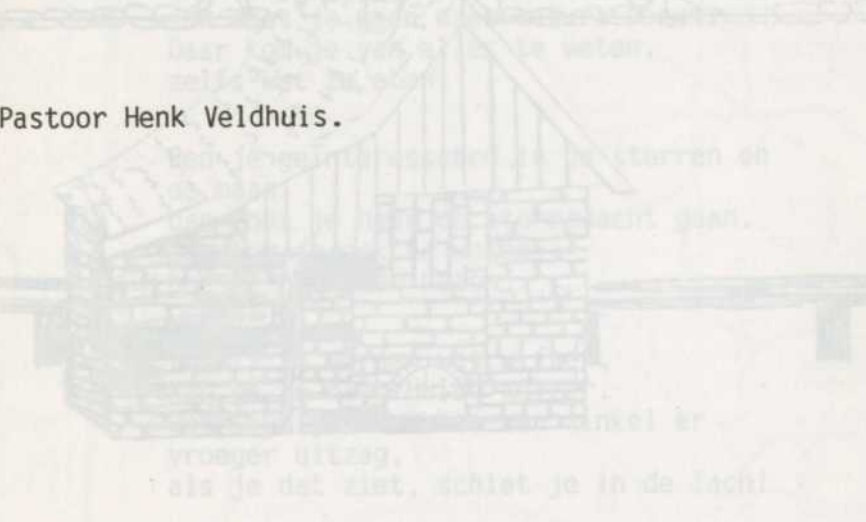
Op een goede dag bracht ik hem een bos planten mee uit het watergat "De Knik", ook bloemen, die ik aan de rand van de zandweg gevonden had. Hij vond er een bepaalde plant bij en vroeg mij waar ik die gevonden had. Van verlegenheid kreeg ik een rode kleur. (Omdat ik dat bij zulke gelegenheden altijd kreeg, noemden ze me later in het seminarie "het Roodkapje van Denekamp", ook een toespeling op het "Boertje van Denekamp", dat tijdens de oorlog in heel Nederland bekend was vanwege zijn oorlogsvoorspellingen). Ik vertelde de Meester, dat ik die plant gevonden had aan een weg naar de "moat", een van onze weiden bij het "Rot". "Weet je wel dat dit bij ons een zeldzame plant is? Ik kom vanmiddag en dan moet je mij de plaats laten zien, waar die plant staat". De Meester kwam en zei: "Deze plant staat nergens hier in de hele streek dan alleen hier. Je moet er voorzichtig mee omgaan. De plant heet adderwortel. Zeldzaam, zeldzaam, zeldzaam", was zijn commentaar. Ik was er trots op en ging steeds weer kijken naar de plek, waar die plant stond. En ze stond er altijd.

Ook nog, toen ik al vele jaren priester in het buitenland was..... Totdat de ruilverkaveling ook in de Knik kwam, de weg omploegde en er een troosteloze plek van maakte, waar nu eentonig maïs groeit. Meester Bernink moet zich

toen verergerd in zijn graf omgedraaid hebben. Hij ligt begraven op het kerkhof naast mijn eigen moeder. En telkens als ik haar graf bezoek, denk ik ook nog aan Meester Bernink. Op zijn graf liggen keien en er groeit heide! Zozeer houdt hij van de natuur ook nog na zijn dood. Ja, de ruilverkaveling heeft in het mooie Dene-kampse landschap veel verwoest, zodat er geen herinnering van veel moois in onze natuur overgebleven is, zoals op het graf van Meester Bernink.

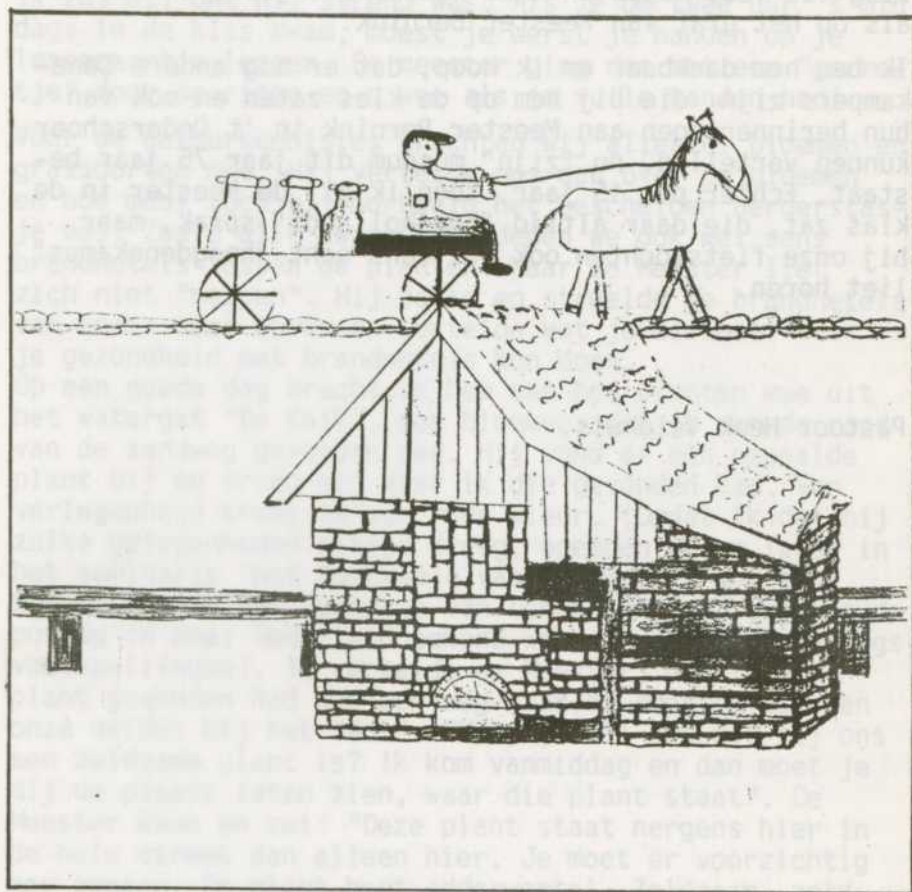
Ik ben hem dankbaar en ik hoop, dat er nog andere Dene-kampers zijn, die bij hem op de klas zaten en ook van hun herinneringen aan Meester Bernink in 't Onderschoer kunnen vertellen, nu "zijn" museum dit jaar 75 jaar bestaat. Echter pas 15 jaar, toen ik bij de Meester in de klas zat, die daar altijd "hooghollands" sprak, maar bij onze fietstochten ook wel eens echt "hoogdenekamps" liet horen.

Pastoor Henk Veldhuis.



Het betasten van oude dingen en de gedachte daarbij:
toen en toen wás het er al,
berust op een misverstand.
Alle stof is even oud.
Wat ontstaat en verdwijnt, is de vorm.

Godfried Bomans (Buitelingen, 1963)



Deze tekening en het gedicht hiernaast zijn in 1985 gemaakt bij gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Stichting Heemkunde Denekamp; Margriet Braakman was toen 10 jaar en leerlinge van de Veldkampschool te Denekamp.

DENEKAMP

Spit, spet, spat, gaat het waterrad,
wie ernaast staat wordt kletsnat.
Spit, spet, spat, zo draait de molen,
zoiets moois hebben ze niet in Polen.

Daarnaast is een prachtig bos,
met het frisse, groene, zachte mos.
En hoor je een tureluur,
dan kun je genieten van de natuur.

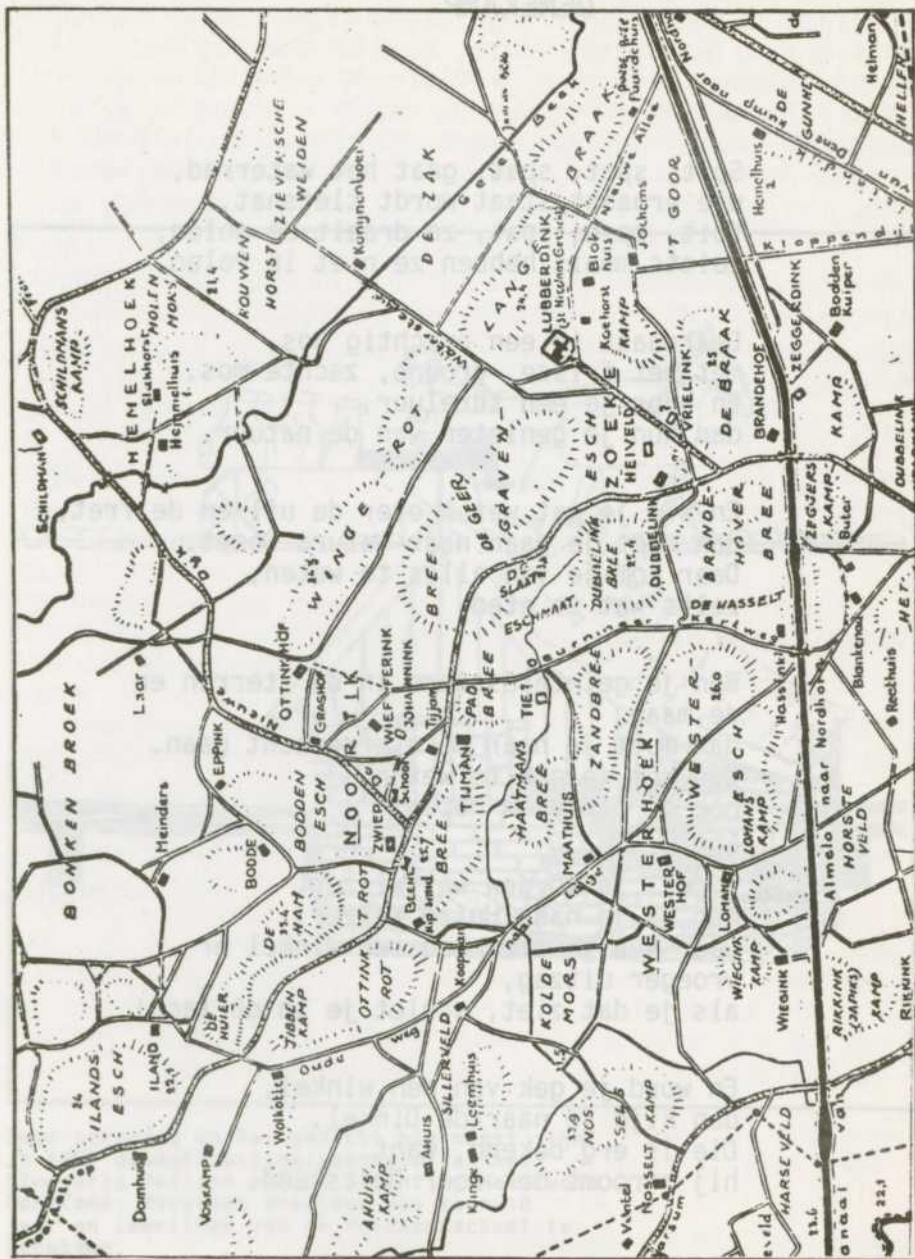
En wil je wat weten over de uil en de fret,
dan moet je gaan naar Natura Docet.
Daar kom je van alles te weten,
zelfs wat ze eten.

Ben je geïnteresseerd in de sterren en
de maan,
dan moet je naar de sterrewacht gaan.
Dan kom je ook te weten,
hoe de planeten heten.

En wil je worden wat wijzer,
dan ga je naar Huize Keizer.
Daar kun je zien hoe een winkel er
vroeger uitzag,
als je dat ziet, schiet je in de lach!

En word je gek van een winkel,
dan kijk je naar de Dinkel.
Die is erg bekend, want:
hij stroomt ook door Duitsland.

Margriet Braakman.



Noord Deurningen

Kaart door W.H. Dingeldein getekend in 1930, met daarop o.m. aan-
gegeven de boerenerven, zoals die in de tijd van de marke bestonden.

Het markeboek van Noord Deurningen eindigt met het verslag van de holting (markevergadering) van 18 oktober 1844, gehouden op het erve Brandehof, onder voorzitterschap van Lambert Brandehof.

Op deze holting werd de rekening en verantwoording van de commissie van verdeling der woeste markegronden in de marke Noord Deurningen behandeld, welke toen was uitgevoerd. In het verslag worden zowel de namen van de ge- waarde en halfgewaarde erven (erven met een vol en een half stemrecht) genoteerd, maar ook een lijst van eigenaars welke grond in eigendom hadden in deze marke. Omdat er een markeschuld was ontstaan, grotendeels veroorzaakt door kosten van de verdeling, werd aan diegene aan wie grond was toebedeeld, een extra toeslag opgelegd, boven de reeds verschuldigde bedragen, om zodoende het ontstane tekort op te heffen. Voor dit doel werd een lijst van de deelgerechtigden opgemaakt.

De rekening en verantwoording was als volgt.

Inkomsten:

Provenu van de verkoop van markegronden	f. 579,45
idem van de provisionele omslag over de verdeelde markegronden	" . 545,79½
idem van de restantlijst	" . 20,00
door Brandehof nog verschuldigd	" . 4,24
totaal der baten	f. 1149,78½

Lasten:

Wegens uitgaven aan de landmeter, kettingslepers, kielspitters, verponding enz.
volgens kwitantie f. 917,96

Wegens verdienste en verschot aan de Commissie van verdeling L.Brandehof, G.Koe-
horst en H.J.Westerhof met inbegrip van
f.13,00 voor 11 roeden en 60 ellen welke

Brandehof te min ontvangen heeft	f. 238,35½
Wegens nog verschuldigde penningen voor verponding van de marke over 1844	" . 86,00
Voor opgenomen gelden bij de heren Van Heek te Enschede	" . 150,00
Restant verschuldigd aan de landmeter	" . 60,00
Restant verschuldigd aan G.Koehorst	" . 35,00
Verschuldigd aan B.Tijjans voor de brug	" . 4,34
Restant verschuldigd aan H.J.Westerhof	" . 8,51

f. 1500,20½

Het tekort bedroeg dus f. 350,42

In de marke waren zestien gewaarde en negen halfgewaarde erven als volgt genoteerd.

Gewaarde erven: IJland, Bodde, Epman, Ottinkhof, Wief-
ferman, Johanninkman, Dubbelman, Vrie-
link, Lubberdink, Heiveld, Brandehof,
Zeggert, Westerhof, Maatman, Zwiep.

Halfgewaarde erven: Schildman, Grashof, Loman, Wiegman,
Rikman, Nossel, Ahuis, Voskamp, Benen-
huis.

Uit de lijst, welke was opgesteld voor de inningen van de toeslagen, is op te maken dat ook veel deelgerechtigden, niet woonachtig in de marke Noord Deurningen, een stuk grond kregen toebedeeld. Dit als gevolg dat ze vóór de verdeling reeds grond in de marke in eigendom hadden en dus naar evenredigheid daarvan nu ook konden meedingen in de verdeling van de woeste markegronden. De lijst bevat de namen van de eigenaren, hun woonplaats, beroep of hoedanigheid, de grootte van de toegewezen percelen, reeds betaalde of nog te betalen bedragen.

Hoewel in een eerder gehouden holting de zogeheten "toeslag" was vastgesteld op een gulden per hectare, werd later de toeslag verhoogd met vijftig cent, zodat men uiteindelijk f. 1,50 per hectare moest betalen.

Totaal waren er 116 deelgerechtigden, welke samen ruim 679 hectare grond kregen toebedeeld.

Naam en voornamen der deelgenoten	Beroep en woonplaats van dezelve	Gezamenlijke grootte van het aan dezelve toebedeelde percelen		
		bunders roeden ellen		
Aarnink J. Hendrik	Landbouwer Tilligte		50	
Ahuis Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen	15	33	70
Aveskamp Jannes	Landbouwer Denekamp		30	10
Alink Hermannus	Winkelier Denekamp		30	90
Bartelink Gt. en medeëigen.	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	99	20
Belasting en Administratie	Kantoor in en uitgaan- de regten Noorddeur- ningen		45	
Bekhuis Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	51	30
Beene Jan Hedrik	Landbouwer Noorddeur- ningen	9	78	30
Bendien Levie	Fabrikant Almelo	1	51	30
Blanken Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	26	10
Bloemen Jan Hendrik	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	83	60
Bodde Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	24	73	70
Bekker Frans	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	14	70
Blokhuis Hermen	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	63	60
Bloemkamp Derk	Timmerman Denekamp	1	4	60
Bonken Jannes	Landbouwer Lattrop	1	91	40
Borghuis Herms.	Landbouwer Denekamp	1	46	20
Bosch Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen		20	
Brandehof Lambt.	Landbouwer Noorddeur- ningen	37	36	60
Broekhuis Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	98	60
Bretelaar Wed. Jan	Landbouwer Denekamp		61	40
Carrée M.C.	Landbouwer Denekamp		89	60
Damhuis Jannes	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	81	30
Dekkers Bd. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	98	60
Denekamp R.C. Ge- meente		1	20	40
Denekamp St. A. Vi- cari			56	50
Denekamp Herv. Pasto- rij		2	34	50
Denekamp Herv. Diaco- nij			27	70
Domijnen 's Rijks			25	50
Eekman nu G.J. Bodde	Landbouwer Noorddeur- ningen		45	30
Egbers Jan Derk	Landbouwer Noorddeur- ningen		74	10
Ermken Steven	Landbouwer Denekamp		51	50
Fischer J. Hendrik	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	12	20

Naam en voornamen der deelgenoten	Beroep en woonplaats van dezelve	Gezamenlijke grootte van het aan dezelve toebedeelde percelen		
		bunders roeden ellen		
Gravel Jan Berend	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	83	40
Greven Geert	Landbouwer Hannover		76	30
Groote Logte	Landbouwer Hannover		75	30
Groote Rammelkamp	Landbouwer Hannover	2	74	
Haamberg Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	91	60
Heuvels Hendrik	Landbouwer Denekamp	2	40	80
Heivelt Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen	19	7	80
Hellen Hermen	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	94	80
Hellendoorn en Bendien	Denekamp	1	11	60
Heupink Herms.	Timmerman Denekamp		56	60
Heuvels Hermen	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	61	40
Joochems Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	15	15	60
Johannink Bt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	25	16	10
Blokhuis J. Hendrik	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	57	10
Kamphuis Js. Erven	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	72	30
Kamphuis Jans	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	80	90
Keupink Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	43	90
Dijkhuis Berend	Landbouwer Noorddeur- ningen		9	80
Kiphuis Bd. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen		27	50
Klein Logte	Landbouwer Hannover		97	50
Klein Rammelkamp	Landbouwer Hannover	2	69	90
Klinge Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	4	80
Kock Albert	Smit Denekamp	1	72	
Koehorst Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	5	
Kock Jannes	Herbergier Denekamp	2	2	90
Koehorst Wed. Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	36	20
Kuiper Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	21	6	10
Kuiper Albert	Landbouwer Noorddeur- ningen		71	90
Kuiper Jan	Landbouwer Denekamp		39	70
Sengers nu B.J. Johannink	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	53	90
Leemhuis J. Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	93	50
Loman Jan Hendrik	Molenaar Denekamp	2	30	90
Loman Jannes	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	86	60

Naam en voornamen der deelgenoten	Beroep en woonplaats van dezelve	Gezamenlijke grootte van het aan dezelve toebedeelde percelen		
		bunders	roeden	ellen
Luikens Jannes	Landbouwer Denekamp	1	1	50
Lutters Hendrik	Landbouwer Denekamp	2	70	10
Meinders Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	24	90
Meijerink Gt. Jan	Landbouwer Beuningen		96	
Morsink Jannes	Landbouwer Lattrop		56	60
Nijenhuis Albertus	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	90	30
Ootmarsum armgilde		6	82	
Ottinkhof Lamt.	Landbouwer Noorddeur- ningen	34	45	60
Johannink op Eppink	Landbouwer Noorddeur- ningen	23	67	80
Prior Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	28	20
Richteren Graaf van	Landbouwer Noorddeur- ningen	72	2	30
Rikkink Gerrit	Landbouwer Lattrop	1	14	60
Roessingh Udink J.F.	Lid van Gedeputeerde Staten	64	97	90
Sandvoort Jan	Timmerman Denekamp		98	90
Scheerbeek Wed. Albt.	Landbouwer Denekamp		26	30
Schiltman Lodewijk	Landbouwer Noorddeur- ningen	12	78	20
Schiltman Koehorst	Landbouwer Noorddeur- ningen	14	55	90
Scholten Jannes	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	32	10
Silderhuis Gt. Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	11	77	50
Silderhuis Lucas	Landbouwer Noorddeur- ningen		15	60
Slaat Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	50	20
Silderjans Jannes	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	6	60
Smeuninks Gt. Hendk.	Landbouwer Noorddeur- ningen		77	60
Smeunink Albt.	Landbouwer Noorddeur- ningen		80	70
Strotker Jan	Landbouwer Hannover		10	80
Tijhuis Jan Hendrik	Landbouwer Noorddeur- ningen	4	32	80
Tijhuis of Tijman	Landbouwer Noorddeur- ningen	13	95	40
Tijjans Bernardus	Landbouwer Noorddeur- ningen	5	31	10
Ulzen Wed. L. van	Landbouwer Noorddeur- ningen		83	40
Vedder J. Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen	6	9	30
Veldhuis J. Hendrik	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	92	20
Vinken Jan	Landbouwer Hannover		55	60

Naam en voornamen der deelgenoten	Beroep en woonplaats van dezelve	Gezamenlijke grootte van het aan dezelve toebedeelde percelen		
		<u>bunders roeden ellen</u>		
Voskamp op Wolkotte	Landbouwer Noorddeur- ningen	2	55	
Westerhof of Breijen	Landbouwer Noorddeur- ningen	3	95	20
Westerhof Hermen	Landbouwer Noorddeur- ningen	21	23	90
Wieferink Hermen	Landbouwer Noorddeur- ningen	23	59	20
Wieferink of Damhuis	Landbouwer Noorddeur- ningen	8	5	
IJland J.Gerrit	Landbouwer Noorddeur- ningen	7	82	30
IJland J.Evert	Landbouwer Noorddeur- ningen	7	39	50
Wolkotte Gt.Jan	Landbouwer Noorddeur- ningen	1	35	50
Zwiepink Jannes	Smit Noorddeurningen	17	37	10
Dingeldein Adolf	Landbouwer Denekamp		42	10
Joochems	Landbouwer Denekamp		21	10
Raakers en Scholten	Landbouwer Denekamp	1	33	30
Erven G.Borgert	Landbouwer Denekamp		36	60
Viskorf	Landbouwer Denekamp		66	60
Boeter en Niemeijer	Landbouwer Denekamp		48	20
Schoolonderwijzer	Denekamp		36	
Hervormden Predi- kant	Denekamp		40	

Op deze holting werd ook nog besloten dat Lambert Brandehof nog één jaar als markenrichter zou functioneren. Nadien zou het markeboek en de verdere markebescheiden ter bewaring worden overgedragen aan Mr. J.F.Roessingh Udink van Singraven.

Bepaald werd dat alle stukken, papieren en kaarten elke zaterdag van negen tot twaalf uur voor iedere belanghebbende kosteloos ter inzage beschikbaar zouden zijn, onverschillig of Roessingh Udink zelf wel of niet aanwezig was.

Men kan wel stellen dat gelukkigerwijze destijds het besluit is genomen om de markebescheiden aan het huis Singraven toe te vertrouwen, want nu na bijna 150 jaar zijn deze daar nog altijd aanwezig. Ze worden er nog steeds met de grootste zorg bewaard!

J.A.den Ouden.

'De Beesem maaker.
Maakt schoonen daagd, Daar't God behaagd.



De Beesem in Gods Woord gevonden,
Door welbedachtheid t'saam gebonden,
Behoorde in't woonhuis van't Gemoed,
Den dreck der aarden uit te keeren;
Op dat daar Christum quam looseeren,
Een waarde Gast, met eeuwig goed.

BIJ DE HAND

Stichting Heemkunde Denekamp

't HEEMHOES

De Stichting heeft huisvesting in 't Heemhoes, Kerkplein 4 te Denekamp. Naast bibliotheek/archieftruimte zijn hier ook werk- en vergaderruimten.

't Heemhoes: is geopend ma/vrij 8.30 - 12.30 uur en van 13.30-17.00 uur; tel. (05413)4656; beheerder: J.A.den Ouden, tel. privé (05413)2800; bibliotheek: geopend woensdag 18.30 - 21.30 uur; bibliothecaresse: mevr.Th.Asmaten Broeke; tel. (05413)2434.

BESTUUR

J.H.Borgman, voorzitter; H. Boink, secretaris; W.A.J.Nijhuis, penningmeester; H.J. Asma; C.C.M.Hamers; S.M. Heerink-Reerink; J.A.den Ouden; G.J.Tijscholte en S.Wynia.

DONATEURS

Aanmelden bij 't Heemhoes of secretariaat. De kosten zijn per jaar minimaal f.15,-. Hogere bijdragen zijn van harte welkom.

SECRETARIAAT

Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; Tel. (05413)2261.

BANK/GIRO

ABN-bank te Denekamp; rekeningnummer: 59.57.16.547; Postgironummer: 5565614.

werggroepen

Werggroep Geschiedenis

H.J.Aasma, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413)2434.

Werggroep Beheer

J.A.den Ouden, Clematisstr. 26, 7591 XH Denekamp; tel. (05413) 2800.

Werggroep Bibliotheek

mevr.Th.Aasma-ten Broeke, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413)2434.

Werggroep Genealogie

G.J.Tijscholte, Damweg 16, Tilligte; tel. (05412)1447.

Werggroep uitgifte Manuscripten:

S.Wynia, Oranjestraat 20, Denekamp; tel. (05413)1986.

Werggroep Flora en Fauna

W.A.J.Nijhuis, Kasteellaan 4, Denekamp, tel. (05413)1453.

Werggroep Exposities

H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp, tel. (05413) 2261.

Werggroep Dialect en Folklore

J.A.den Ouden, Clematisstr. 26, 7591 XH Denekamp; tel. (05413)2800.

Stichting Heemkunde Denekamp

Op 20 juni 1975 werd in Denekamp door een aantal geïnteresseerden in de plaatselijke geschiedenis en de natuur een werkgroep heemkunde opgericht. In een aantal jaren groeide de werkgroep uit tot de in juli 1982 opgerichte Stichting Heemkunde Denekamp, welke tot haar werkterrein rekent het gehele gebied van de gemeente Denekamp.

De Stichting stelt zich als doel het bestuderen van de geschiedenis en de natuur van de dorpen en de buurtschappen en zorg voor het behoud van monumenten en de natuur, een en ander voor zover betrekking hebbend op het grondgebied der gemeente Denekamp.

Heemkunde wil zeggen, de kennis van het eigen heem, de eigen omgeving, de streek waarin men woont. Dit in de ruimste zin van het woord. Voorts kennis van de zeden en gebruiken en van de opvattingen en overleveringen van de bevolking in verband met de aard van het land.

Door studie en onderzoek wordt getracht het verleden te analyseren en daarover zonodig te publiceren. Waarmee beoogd wordt waardering te wekken voor wat hier door de natuur en vroegere cultuur tot stand is gekomen. Tevens komt hiermee een stuk verleden tot leven, waarmee het heden mede gestalte kan worden gegeven. Het aangeven van de toekomstige ontwikkeling wordt immers mede bepaald door de wetenschap, dat kennis van het verleden niet kan worden gemist, want in het verleden en het heden ligt de toekomst besloten.

Ter ondersteuning van dit streven is de medewerking van velen nodig. Daarom ook heeft de Stichting een aantal werkgroepen, welke zich op verschillende terreinen bezighouden. Voorts is er het driemaandelijks contactorgaan 't Onderschoer, dat gratis wordt toegezonden aan de donateurs. Daarnaast worden twee keer per jaar bijeenkomsten gehouden voor de donateurs. U hebt dan ook de gelegenheid mee te denken en mee te praten over belangrijke zaken die de Stichting aangaan. Er worden ook excursies georganiseerd. Tenslotte beschikt de Stichting over een fijne huisvesting, waarin de bibliotheek is ondergebracht en waarin ook de bijeenkomsten en vergaderingen plaatsvinden. Boeken kunnen door de donateurs kosteloos worden geleend. Een catalogus is beschikbaar en kan worden toegezonden.

Ook bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen. De adressen staan hiernaast. Op verzoek wordt graag nadere informatie verstrekt.

